

Samarbeid mellom minoritetsforeldre og fagpersoner i ansvarsgruppe

Birgit Bjerke

Masteroppgave i spesialpedagogikk ved Det utdanningsvitenskaplige
fakultet, Institutt for spesialpedagogikk

UNIVERSITETET I OSLO

24.05.2009

Sammendrag

Bakgrunn, formål og problemstilling: Formålet med undersøkelsen er å belyse hvordan minoritetsfamilier til barn med nedsatt funksjonsevne og hjelpeapparatet opplever samarbeidet i ansvarsgrupper.

Studier viser at utfordringer i samhandling mellom minoritetsfamilier og hjelpeapparatet oppleves som store. I tillegg til de generelle utfordringene det innebærer å ha et barn med nedsatt funksjonsevne, opplever minoritetsfamiliene utfordringer som forsterkes av deres minoritetsbakgrunn. I denne sammenheng beskrives språk, kommunikasjon, informasjon og lite kjennskap til det norske systemet som utfordringer både av minoritetsforeldre og hjelpeapparatet.

Familier med minoritetsbakgrunn er overrepresentert i statistikken over barn med nedsatt funksjonsevne. Familiene har behov for en utstrakt kontakt med hjelpeapparatet. Manglende kjennskap til systemet med ukjente lover og regler om rettigheter og muligheter er en stor utfordring. Minoritetsforeldre er derfor avhengig av tilrettelegging som gjør tjenestene tilgjengelige og fagpersoner trenger mer kunnskap om denne gruppens særegne behov.

På bakgrunn av dette har jeg formulert følgende problemstilling: **Hvordan opplever minoritetsforeldre til barn med nedsatt funksjonsevne og fagpersoner samarbeidet i ansvarsgrupper?**

Metode: Jeg valgte kvalitativ metode og intervju for å belyse problemstillingen. Jeg ønsker å utforske informantenes subjektive beskrivelser av samarbeidet i ansvarsgruppe og anser forskningsintervju som den mest egnede metoden for å ivareta dette. Utvalget består av tre førskolelærere og to foreldrepar. Ved å bruke to informantgrupper ønsket jeg å få frem hvordan ulike parter opplever samme situasjon og på den måten fange opp mangfold og nyanser. Det ble ikke brukt tolk under intervjuene.

I tillegg til empiri utgjør ansvarsgruppe, brukermedvirkning, kommunikasjon, samhandling, tverrkulturell kommunikasjon og kulturforskjeller bakgrunnsteorien for oppgaven.

Analyse: I analysen og presentasjonen av datamaterialet har jeg hatt en fenomenologisk tilnærming. For å analysere materialet har jeg brukt ad hoc som tilnæringsmåte og vekslet mellom ulike teknikker.

Resultater: Minoritetsforeldrene i undersøkelsen opplever samarbeidet i ansvarsgruppen som positivt og betydningsfullt. Fagpersonene deler også dette synet, men har et mer nyansert bilde.

Foreldrene opplever at fagpersoner anerkjenner deres foreldreautoritet og at de får mulighet til å utøve innflytelse på det som forgår i ansvarsgruppa.

Informantene har forskjellig syn på foreldrenes rolle, medvirkning og kommunikasjon. Fagpersonene opplever minoritetsforeldre som lite aktive. Dette forklares med manglende språkkunnskaper og kommunikative ferdigheter, respekt for autoriteter og manglende kjennskap til rettigheter og muligheter i systemet.

Begge informantgrupper opplever at kulturforskjeller ikke er noen begrensning for samarbeidet. Fagpersonene fremhever at det er viktig å møte minoritetsforeldre individuelt med respekt for deres bakgrunn.

Informantene fremhever koordinator som en viktig forutsetning for hvordan samarbeidet i ansvarsgruppen fungerer. Tolk fremheves også av fagpersonene som viktig for å bedre kommunikasjon og forståelse.

Informantenes bilde av samarbeidet mellom minoritetsforeldre og fagpersoner i denne undersøkelsen, samsvarer med tidligere forskning.

Forord

Veien til mastergraden har vært utfordrende og lærerik og den har forhåpentligvis rustet meg til å møte hverdagen som spesialpedagog. Masteroppgaven har gitt meg anledning til å fordype meg i et tema jeg har spesiell interesse for, minoritetsfamilier med barn med nedsatt funksjonsevne.

Først vil jeg takke min veileder Ivar Morken for konstruktive tilbakemeldinger og faglige diskusjoner underveis.

Takk til engasjerte informanter for at dere delte opplevelser og erfaringer med meg og stilte opp i studien.

En spesiell takk til mine studievenninner Anne og Laila som har støttet og oppmuntret meg gjennom hele prosessen.

Mest av alt takk til min familie, Jørn-Erik, Edvard, Georg og Eline. Dere har vært utrolig tålmodige og forståelsesfulle. Gleder meg til å tilbringe helger og ferier sammen med dere igjen.

Nittedal, mai 2009

Birgit Bjerke

Innhold

SAMMENDRAG	2
FORORD	4
INNHOOLD	5
1. INNLEDNING	9
1.1 BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA.....	9
1.2 PROBLEMSTILLING	10
1.3 SENTRALE BEGREPER	11
1.4 OPPGAVENS INNDELING	12
2. TIDLIGERE FORSKNING	13
3. TEORI.....	15
3.1 ANSVARSGRUPPE	15
3.2 BRUKERMEDVIRKNING.....	18
3.2.1 <i>Brukerorientering og brukerperspektiv .....</i>	<i>19</i>
3.3 VIKTIGE RELASJONELLE ASPEKTER I ET SAMARBEIDSFORHOLD.....	20
3.3.1 <i>Språk.....</i>	<i>20</i>
3.3.2 <i>Kommunikasjon .....</i>	<i>21</i>
3.4 KOMMUNIKASJONSPERSPEKTIVMODELLEN	22
3.5 MAKTPERSPEKTIVET I RELASJONENE	25
3.6 KULTURFORSKJELLER OG SAMHANDLING	26
3.6.1 <i>Utenfra- og innenfra perspektivet.....</i>	<i>29</i>
3.6.2 <i>Tverrkulturell fortolkning av atferd.....</i>	<i>30</i>
3.7 BETYDNINGEN AV TOLK.....	32

---

4. METODE	34
4.1 VALG AV METODE	34
4.2 FORFORSTÅELSE.....	35
4.3 MIN ROLLE	36
4.4 UTVALG	37
4.4.1 Tilgang på informanter	40
4.4.2 Presentasjon av utvalget	42
4.5 INTERVJU	42
4.5.1 Møte med informantene.....	42
4.5.2 Gjennomføring av intervjuene.....	43
4.5.3 Prøveintervju.....	45
4.5.4 Intervjuguide.....	45
4.6 TRANSKRIBERING.....	47
4.7 RELIABILITET OG VALIDITET	48
4.7.1 Deskriptivvaliditet	49
4.7.2 Tolkningsvaliditet.....	50
4.7.3 Teoretisk validitet.....	50
4.7.4 Generaliserbarvaliditet.....	51
4.8 ANALYSE.....	51
4.9 ETISKE REFLEKSJONER	52
5. PRESENTASJON AV INTERVJUENE	54
5.1 HENSIKTEN MED SAMARBEIDET	54
5.1.1 Drøfting av hensikten med ansvarsgruppe.....	55
5.1.2 Samordning.....	55

5.1.3	<i>Drøfting av samordning</i>	56
5.2	RELASJONELLE ASPEKTER VED SAMARBEIDET	57
5.2.1	<i>Foreldrenes rolle</i>	57
5.2.2	<i>Drøfting av foreldrenes rolle</i>	59
5.2.3	<i>Foreldrenes innflytelse</i>	60
5.2.4	<i>Drøfting av foreldrenes innflytelse</i>	61
5.2.5	<i>Medvirkning og delaktighet</i>	62
5.2.6	<i>Drøfting av medvirkning og delaktighet</i>	64
5.3	KOMMUNIKASJON	65
5.3.1	<i>Drøfting av kommunikasjon</i>	66
5.3.2	<i>Erfaringer med bruk av tolk</i>	67
5.3.3	<i>Drøfting av erfaringer med bruk av tolk</i>	69
5.4	UTFORDINGER VED SAMARBEIDET	70
5.4.1	<i>Knyttet til språk og kultur</i>	70
5.4.2	<i>Drøfting av utfordringer knyttet til språket</i>	72
5.4.3	<i>Utfordringer knyttet til kultur</i>	73
5.4.4	<i>Drøfting knyttet til utfordringer ved kultur</i>	74
5.5	KOORDINATORROLLEN	76
5.5.1	<i>Drøfting koordinatorrollen</i>	77
5.6	BETYDNINGEN AV ANSVARSGRUPPE	78
5.6.1	<i>Drøfting av betydningen med ansvarsgruppe</i>	80
5.7	ANDRE UTFORDRINGER VED SAMARBEIDET	81
5.7.1	<i>Drøfting av andre utfordringer</i>	82
6.	OPPSUMMERING OG AVSLUTNING	84

KILDELISTE	88
-------------------------	-----------

Vedlegg 1 Informasjonsbrev

Vedlegg 2 Intervjuguide fagpersoner

Vedlegg 3 Intervjuguide minoritetsforeldre

1. Innledning

I dette kapitlet gjør jeg rede for bakgrunn og valg av temaet og problemstilling for masteroppgaven. Jeg vil redegjøre for sentrale begrep og gi en oversikt over gangen i oppgaven.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Med denne masteroppgaven ønsker jeg å belyse hvordan minoritetsfamilier til barn med nedsatt funksjonsevne og hjelpeapparatet opplever samarbeidet i ansvarsgrupper.

Familier med minoritetsbakgrunn er overrepresentert i statistikken over barn med nedsatt funksjonsevne. Det medfører at fagpersoner i økende grad møter utfordringer knyttet til arbeid med mennesker som opplever denne problematikken. Behovet for kunnskap på dette området er stort og det har den siste tiden ført til en økt oppmerksomhet. Det pågår nå en treårig nasjonal studie, "Etnisitet og funksjonshemming" som skal kartlegge minoritetsfamiliens situasjon ytterligere.

Det finnes liten forskning på dette området som favner minoritetsfamiliens situasjon, men enkelte studier viser at utfordringer i samhandling mellom minoritetsfamilier og hjelpeapparatet oppleves som store. I tillegg til de generelle utfordringene det innebærer å ha et barn med nedsatt funksjonsevne, opplever minoritetsfamiliene utfordringer som forsterkes av deres minoritetsbakgrunn. I denne sammenheng beskrives språk, kommunikasjon, informasjon og lite kjennskap til det norske systemet som utfordringer både av minoritetsforeldre og hjelpeapparatet. Stokke (2009), skriver i en artikkel i Aftenposten at minoritetsfamilier til barn med nedsatt funksjonsevne i tillegg sliter med tabuer og møtes med fordommer i eget miljø og i hjelpeapparatet.

Minoritetsfamilier til barn med nedsatt funksjonsevne har behov for en utstrakt kontakt med hjelpeapparatet. Manglende kjennskap til systemet med ukjente lover og

regler om rettigheter og muligheter er en stor utfordring. Minoritetsforeldre er derfor avhengig av tilrettelegging som gjør tjenestene tilgjengelige og fagpersoner trenger mer kunnskap om denne gruppens særegne behov.

Ansvarsgruppe anbefales av Statens helsetilsyn (2008), som et viktig verktøy for samordning. Ansvarsgruppen skal gjennom sin virksomhet gjøre det enklere for familien å forholde seg til tjenesteapparatet og lette barnet og familiens totalsituasjon ved å samordne oppfølging og tiltak rundt barnet (Ibid). Ansvarsgrupper kan derfor være en viktig samarbeidsform mellom minoritetsforeldre med barn med nedsatt funksjonsevne og fagpersoner.

Møtet mellom foreldre og fagpersoner i ansvarsgrupper stiller stor krav til etisk faglig holdning. På den ene side kan det oppleves som vanskelig og få foreldrene med i en aktiv dialog og opplæring rundt eget barn, samtidig kan det fra foreldrenes side oppleves som belastende å være i en situasjon hvor personlig preget informasjon må deles med representanter for mange ulike instanser.

Relasjonen mellom minoritetsforeldre og fagpersoner er en viktig forutsetning for hvordan samarbeidet fungerer. Gjensidig tillit og respekt er grunnleggende for en likeverdig relasjon. Når foreldrene representerer sine barn er det viktig at de gis tillit og autoritet til å gjøre dette slik at forholdet ikke preges av et makt-, avmaktsforhold. Kommunikasjon og medvirkning er også sentrale sider ved samarbeidsforholdet.

Med dette som utgangspunkt mener jeg det er relevant å få frem minoritetsforeldre og fagpersoners erfaringer og opplevelser rundt samarbeidet i ansvarsgrupper.

1.2 Problemstilling

Med utgangspunkt i temaet ovenfor har jeg valgt følgende problemstilling:

Hvordan opplever minoritetsforeldre til barn med nedsatt funksjonsevne og fagpersoner samarbeidet i ansvarsgruppe?

Jeg har valgt kvalitativ metode og intervju for å belyse problemstillingen. Jeg ønsker å utforske informantenes subjektive beskrivelser av samarbeidet i ansvarsgruppe og anser forskningsintervju som den mest egnede metoden for å ivareta dette. Ved å bruke to informantgrupper ønsker jeg å få frem hvordan ulike parter opplever samme situasjon og på den måten fange opp mangfold og nyanser.

Mitt fokusområde vil være å se nærmere på samarbeidet i ansvarsgrupper som foregår i barnehage. Informanter vil derfor være minoritetsforeldre med barn i barnehage alder og førskolelærere.

1.3 Sentrale begreper

Barn med nedsatt funksjonsevne er en sammensatt gruppe. Betegnelsen brukes om barn med skade, avvik i sosiale, kognitive, psykologiske, fysiologiske eller biologiske funksjoner. I denne oppgaven vil det være barn som på grunn av sine behov mottar hjelp fra omgivelsene og det offentlige hjelpeapparatet.

Minoritetsforeldre eller minoritetsspråkligforeldre er i denne oppgaven mennesker som har en annen bakgrunnserfaring og et annet førstespråk enn norsk. Jeg vil understreke at dette er en uensartet gruppe individer og det som trekkes frem vil ikke nødvendigvis være representativt for alle eller at alle deler en felles opplevelse av en minoritetssituasjon (Skytte 2008). Minoriteter som omtales i denne oppgaven har ikke-vestlig bakgrunn.

Det kan ofte være uklart hvilke instanser eller tjenester man snakker om når man bruker betegnelsen ”hjelpeapparatet”. Hjelpeapparatet er tradisjonelt offentlige instanser som helestasjon, NAV, PP- tjenesten og lignende. I denne oppgaven vil også barnehage og skole betegnes som en del av hjelpeapparatet eller tjenesteapparatet.

1.4 Oppgavens inndeling

I kapittel 1, har jeg gjort rede for bakgrunn, problemstilling og sentrale begreper i oppgaven.

I kapittel 2, presenterer jeg tidligere forskning som utgangspunkt for utvalgt teori til oppgaven.

I kapittel 3, gjør jeg rede for relevant bakgrunnsteori for oppgaven. Hvor jeg tar for meg aspekter jeg mener har betydning for ansvarsgruppe og for samarbeidet mellom fagpersoner og minoritetsforeldre. Først gjør jeg rede for ansvarsgruppe og betydningen av brukermedvirkning. Jeg kommer deretter inn på viktige relasjonelle aspekter ved samarbeidsforholdet som språk, kommunikasjon og også presentere en kommunikasjonsmodell. Til slutt tar jeg for meg kulturforskjeller og samhandling, tverrkulturell fortolkning av atferd og betydningen av å bruke tolk.

I kapittel 4, beskrives gjennomføringen av undersøkelsen med begrunnelse av valg av forskningsintervju som metode og for betydningen av min forforståelse og rolle. I tillegg vil jeg presentere utvalg og begrunne valg og refleksjoner rundt dette. Jeg vil deretter beskrive og reflektere rundt forarbeid og gjennomføring av intervjuene og transkribering og vurdere reliabilitet og validiteten til prosjektet og beskriver analyse- og tolkningsprosessen. Til slutt vil jeg også gjøre rede for etiske refleksjoner.

I kapittel 5, presenteres intervjumaterialet og drøftes i sammenheng med egne refleksjoner, empiri og teori.

I kapittel 6, vil jeg komme med en oppsummering av funnene og avslutning på oppgaven.

2. Tidligere forskning

Som beskrevet innledningsvis, finnes det lite forskning som favner minoritetsfamilier med barn med nedsatt funksjonsevne sin situasjon. Minoriteter er underrepresentert i både norske og utenlandske studier på dette feltet (Tøssebro og Lundby, 2003, Ytterhus og Tøssebro, 2006, Fladstad og Berg, 2008).

Av norske studier finner vi Sørheim (2000) og Fladstad og Berg (2008). I 2007 gjorde Fladstad og Berg (2008), en pilotstudie i Bydel Bjerke som omhandler minoritetsfamilier med funksjonshemmede barn i møte med hjelpeapparatet. Denne studien avdekket store utfordringer i møte mellom minoritetsfamiliene og hjelpeapparatet. Studien viste at noen av utfordringene som minoritetsfamilier møter, finner man også igjen i studier av norske familier med funksjonshemmede barn. Andre utfordringer var mer relatert til å være minoritet. Språk, kommunikasjon og informasjon ble i undersøkelsen fremhevet som tilleggsproblemer både av foreldre og ansatte. For mange var kort botid i Norge, lite kjennskap til velferdsordninger, språkproblemer og begrensede sosiale nettverk andre tilleggsutfordringer. Studien konkluderte dermed med at minoritetsbakgrunn forsterker de generelle utfordringer det innebærer å ha et funksjonshemmet barn.

Sørheim (2000) så på pakistanske familier sin samhandlingsprosess med hjelpeapparatet, hun fant store samhandlingsproblemer tilsvarende funn gjort av Fladstad og Berg (2008). Det synes som det har skjedd lite i løpet av disse årene.

En annen studie av nyere dato er en dansk studie (Poulsen, 2006), av minoritetsfamilier med barn med sjeldne funksjonshemminger opplevelse av møte med sosial og helsevesenet. Noen av hovedfunnene i denne studien viste at utfordringene handlet mer om kommunikasjon enn kultur og religion. Familiene var usikre på sine rettigheter og muligheter. Hjelpeapparatet på sin side var usikre på om familiene fikk med seg budskapet. Hovedkonklusjonen var at tjenesteapparatet i for

stor grad kulturforklarte de utfordringene minoritetsfamiliene opplevde i møte med hjelpeapparatet.

I en tilsvarende studie gjort i England fant Hatton (2002), noe av det samme. Han hevder at kulturforklaringer generelt kan ha vært overvurdert i analyser av denne gruppen. På en annen side er det viktig å ta med kulturdimensjonen. Kulturell kompetanse i hjelpeapparatet er viktig (Fladstad og Berg, 2008).

Alle studiene understreker at minoritetsfamilier med barn med nedsatt funksjonsevne møter de samme utfordringer som majoritetsfamiliene, men at de i tillegg også har andre utfordringer. Enten det fokuseres på språk, kultur eller livssituasjon som forklaringsfaktorer, beskrives utfordringer som er lite fulgt opp i hjelpeapparatet (Fladstad og Berg, 2008).

Andre studier av relevans for oppgaven er gjort av Tøssebro og Lundeby (2003) og Ytterhus og Tøssebro (2006). Dette er studier gjort på familier med barn med nedsatt funksjonsevne generelt og hvor barn med minoritetsbakgrunn er sterkt underrepresentert.

De fant i sin undersøkelse at graden av funksjonshemming var avgjørende for om det ble opprettet ansvarsgruppe. Det var varierende oppfattelse av i hvilken grad foreldrene opplevde at ansvarsgruppa bidro. En studie gjort av Abbott, Watson og Townsley (2005), hevder at det ofte tas for gitt at koordinering av tjenester i seg selv er bra. Tøssebro og Ytterhus (2006), peker i sin undersøkelse på personavhengigheten av få en koordinator som kan fylle en slik funksjon. Egenskapene til fagpersonene er viktig for relasjonen.

Denne empirien danner bakgrunnen for teorien som jeg vil komme innpå i neste kapittel.

3. Teori

I dette kapitlet gjør jeg rede for relevant bakgrunnsteori for oppgaven. Jeg vil ta for meg aspekter jeg mener har betydning for ansvarsgruppe og for samarbeidet mellom fagpersoner og minoritetsforeldre. Jeg vil redegjøre for ansvarsgruppe og betydningen av brukermedvirkning. Jeg kommer deretter inn på viktige relasjonelle aspekter ved samarbeidsforholdet som språk, kommunikasjon og også presentere en kommunikasjonsmodell, da jeg mener at kunnskaper og ferdigheter i kommunikasjon er et viktig aspekt for kulturforståelse. Til slutt tar jeg for meg kulturforskjeller og samhandling, tverrkulturell fortolkning av atferd og betydningen av å bruke tolk som jeg ser som sentralt for samhandling mellom minoritetsforeldre og fagpersoner.

3.1 Ansvarsgruppe

Barn med nedsatt funksjonsevne med minoritetsbakgrunn, er tallmessig overrepresentert i helsetjenesten i forhold til populasjonen og med en viss overhyppighet av arvelige sykdommer og til dels et annet sykdomsbilde (Statens helsetilsyn 2008). Disse familiene kan ha behov for særlig tilrettelegging på ulike områder og trenger ofte spesielt tilrettelagte tiltak i habiliteringen. Familier som har særlig behov på grunn av for eksempel sosiale, kulturelle og religiøse forhold skal det tas hensyn til og om nødvendig skal det iverksettes økte og utradisjonelle tiltak (Ibid).

For barn, unge og voksne med sammensatte vansker og behov, kan det være hensiktsmessig å etablere en ansvarsgruppe. Bruk av ansvarsgruppe er ikke lovpålagt, men anbefales som en god samarbeidsform og som et viktig verktøy for samordning (Statens helsetilsyn 2008).

Ansvarsgruppe opprettes gjerne når barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier har behov for langvarig og koordinerte tjenester fra hjelpeapparatet. En ansvarsgruppe er en tverrfaglig sammensatt gruppe som består av familien/brukeren

og de ulike fagpersonene rundt barnet/brukeren (Ibid). Hvilke personer som deltar avgjøres av hvor omfattende hjelpebehovet er (Tøssebro og Ytterhus, 2006).

Ansvarsgruppen skal gjennom sin virksomhet gjøre det enklere for familien å forholde seg til tjenesteapparatet og lette barnets og familiens totalsituasjon ved samordnet planlegging og oppfølging av planer og tiltak. Ved å ta den enkelte brukers/ families perspektiv, kan fagpersoner bistå i forhold til valg av behandling, trening, undervisning, sosiale aktiviteter og fritid (Statens helsetilsyn, 2008). I en oppstartsfasen vil gruppens oppgave være å kartlegge barnet og familiens behov og lage en individuell plan. Videre oppgaver vil være å sikre at tiltak igangsettes, koordineres og følges opp i henhold til overordnede målsetninger og den enkeltes behov (Ibid). Samtidig skal dette være foreldrenes forum til å ivareta sitt eget barn som foreldre.

Ansvarsgrupper er tverrfaglig og tverretatlig sammensatt. Gruppesammensettingen vil variere over tid ettersom brukerens behov forandrer seg, men det vil være viktig med kontinuitet slik at barnet og foreldrene har kontakt med de samme fagpersonene over tid. Samarbeidspartene i en ansvarsgruppe er likeverdige, men det må velges en koordinator og denne har som oppgave å være kontaktleddet mellom brukeren og hjelpeapparatet. Brukerens ønske om hvem som skal være koordinator skal vektlegges (Statens helsetilsyn, 2008).

Alle har delansvar i de tiltak som settes i gang. Det vil være viktig å avklare den enkeltes rammebetingelser som er avgjørende for hva den enkelte kan bidra med for å unngå ansvarspulverisering og ansvarsfraskrivelse. Målsettingen må være å få til et best mulig samarbeid for de det dreier seg om. For at ansvarsgruppearbeid skal fungere godt, må mange dimensjoner være tilstede. Det settes store krav til samarbeidsevne og til kommunikasjonsferdigheter (Thorkildsen, 2000).

Ved å bruke tverrfaglig og tverretatlighet i ansvarsgruppen, kan en få frem en mer nyansert og en bedre oversikt over ressurser og problemer rundt barnet og familien (Ibid). Samarbeidet forutsetter kjennskap til den enkeltes ressurser og kompetanse.

Ansvarsgruppearbeidet kan vær en metodisk tilnærming til de utfordringer og muligheter som ligger i en tverrfaglig og tverretatlig sammenheng i arbeidet med barnet og familien. Det sentrale i samarbeidet må være å løse saker ved samlet å bruke de ressurser og den kompetansen instansene og enkeltpersonene har, inkludert foreldrene. Ved et slikt samarbeid unngår man at de ulike instansene arbeider parallelt uten å vite om hverandre eller hverandres tiltak (Torkhildsen, 2000).

Møtet mellom foreldre og fagpersoner i ansvarsgruppa stiller store krav om etisk faglig holdning. På den ene side kan det oppleves som vanskelig å få foreldrene med i en aktiv dialog rundt opplæring og behandling av eget barn. På den annen side kan slike møter oppleves belastende for foreldre når det blir mye fokus på familiens privatliv og mer personlig preget informasjon går mellom etater. Dette er en utfordring både for familien og fagpersoner. De etiske utfordringene for fagpersonene viser seg i å kunne sette grenser for hva som tilhører det offentlig, faglig og privat for den enkelte familie.

Tiltak innebærer ofte forandringer i familiens hverdag og i noen tilfeller deres livssituasjon. Det er derfor viktig å ha en forståelse for at familien kan føle seg vurdert og overstyrt i stedet for å føle at de får hjelp og støtte. Tiltak må derfor tilpasses og utføres med respekt for familiens integritet og privatliv (Thorkildsen, 2000).

Foreldrene er viktige ressurspersoner, informanter og nødvendige medlemmer i en ansvarsgruppe. Å ha med foreldrene i en ansvarsgruppe legger et særlig ansvar på fagpersonene i å bruke et språk som personene som ikke har samme yrkeskompetanse forstår. Tydelighet og klarhet i forhold til vurderinger og antagelser slik at man har mulighet til å komme med innsigelser eller motforestillinger. De ulike deltakere har et ansvar for å representere sin innstans eller etat og de skal forholde seg til lovverket og utføre tjenester og oppgaver i forhold til dette.

Å ha foreldre tilstede krever ofte spesiell tilrettelegging. Informasjonen som blir gitt omhandler blant annet deres barn og hvordan de som foreldre utøver den daglige

omsorgen. Det kan oppleves som en stor påkjenning når fagfolk drøfter eller foreldrene ikke har forutsetninger til å delta i de faglige diskusjonene (Torkhildsen, 2000). For at foreldrene skal kunne delta i samarbeidet er det viktig å ha bevissthet om brukervedvirkning.

3.2 Brukervedvirkning

Brukervedvirkning er hjemlet i en rekke særlover med forskrifter. Opplæringsloven og barnehageloven med flere gir forpliktende føringer til foreldrenes deltagelse og utforming av tiltak rundt enkeltbarn.

Stortingsmelding nr 8 (1998-2001), definerer brukervedvirkning:

”Brukervedvirkning vil seie at dei som blir påverka av et vedtak, eller er brukar av tjenester, får delta i prosessen før avgjerda blir teken.” det innebærer en samhandling mellom tjenesteyter og mottaker, der begge partene har mulighet til å påvirke forholdet.

Det fremheves at den erfaring og kunnskap brukeren har med seg må sikres plass og tyngde i møte med hjelpeapparatet. Det innebærer respekt for brukerenes holdninger og verdier. Hensynet til brukers ønsker og synspunkter må stå sentralt. Å bli møtt med tillit og oppmuntring samt å få hjelp til å se muligheter vil være viktig. Brukeren skal få en styrket innflytelse på sin situasjon slik at asymmetrien i relasjonen mellom bruker og hjelper utfyller hverandre. Ingen bruker kan medvirke alene. Det må skje i samhandling med den andre.

Holdninger innad i systemer kan føre til nedvurdering av brukerne noe som vil hindre vedvirkning. Foreldrenes kompetanse blir ikke sett på som likeverdig med de profesjonelles fagkunnskaper. En slik tenkemåte overser at foreldrene faktisk er ekspert på sitt eget barn og sin situasjon og at denne kompetansen er viktig for å skape en vellykket tilpasning mellom det faglige og barnet og foreldrenes totalsituasjon.

Gjensidig tillit og respekt er grunnleggende dersom foreldrene skal ha en reel brukermedvirkning i en likeverdig relasjon. Kommunikasjonen mellom partene må vektlegges og foreldrenes egen opplevelse av virkelighet må gis gyldighet slik at ikke samarbeidet blir preget av et makt- avmaktsforhold. Når foreldre representerer sine barn er det viktig at de gis makt og autoritet til å gjøre dette.

Ansvarsgruppe kan ses som en metode for å oppnå brukemedvirkning, men den gir ingen forsikring om at brukermedvirkning faktisk skjer. Janitz, (2002) hevder sin hovedoppgave at det foregår lite reel brukermedvirkning i prosessen som omhandler utformingen av tiltak rundt barn med funksjonsnedsettelse. Tøssebro og Ytterhus (2006), beskriver at foreldrene får uttale seg om ønsker, men er prisgitt det tilbudet de får. Foreldrene har mer en ”skinn- innflytelse”, enn reell brukermedvirkning.

3.2.1 Brukerorientering og brukerperspektiv

I samarbeidet med minoritetsforeldrene må fagpersonene ivareta brukerperspektivet. Det innebærer at det er foreldrenes behov, interesser og situasjon som er utgangspunktet for samarbeidet i ansvarsgruppa og ikke systemet eller fagpersonenes interesser. Ved å ivareta foreldrenes opplevelse av situasjonen og deres valg i forhold til sitt barn er fagpersonene brukerorienterte. Brukerorientering handler om å være lydhør for foreldrenes individuelle og kulturelle forutsetninger, samt å forstå foreldrenes forventninger, ønsker og handlinger fra dette perspektivet. Det vil være viktig å ivareta en slik innenfra praksis, i motsetning til utenfra praksis hvor fagpersonenes ”ekspertrolle”, oppfatninger, målsettinger og planarbeid er det sentrale og hvor det kan være fare for at det kan skje på bekostning av foreldrenes interesser og behov (Røknes og Hansen, 2006).

Brukerorienterte fagpersoner ser ikke bare enkeltindividet, men forstår foreldrene på bakgrunn og den sosiale sammenhengen de er en del av og det systemet de må forholde seg til. I ansvarsgruppen vil det dreie seg om den rollen foreldrene har i forhold til hjelpeapparatet. Fagpersonene må vise respekt for foreldrenes tilbakemelding på hvordan de opplever systemet og relasjonen til fagpersonene. På

den måten blir foreldrene sett på som en aktiv og ansvarlig samarbeidspart og ikke som et passivt objekt for fagpersoners ulike tiltak. Når foreldrenes behov i en ansvarsgruppesammenheng blir det sentrale kan arbeidet i ansvarsgruppa bli mer oppgaveorientert. Praksis blir ikke styrt av generelle regler og rutiner, men blir tilpasset den enkeltes behov i den aktuelle situasjonen (Ibid).

I Kommunikasjonsperspektivmodellen vil brukerorientering være en del av samhandlingsperspektivet. Se kap.3.4. Fagpersonen kan analysere og se samspillet mellom egen forståelse -hjelperspektivet og foreldrenes opplevelse -brukerperspektivet ut fra det som er konteksten og hensikten med handlingen. Dette vil legge til rette for en samhandlingsprosess som sikrer at foreldrene er delaktige i det som skjer og får komme med egne behov og ønsker (Ibid).

En fagperson som er brukerorientert, kan aldri innta brukerperspektivet fullstendig. Foreldrene har rett til å ha sin egen forståelse. En annen fare kan være når fagpersoner legitimerer sine handlinger med at de på bakgrunn av et brukerperspektiv vet hva som er foreldrenes interesser og behov. Det kan føre til at man tilslører interessemotsetninger og det ubalanserte maktforholdet i relasjonen mellom foreldrene og fagpersonene og at man dermed misbruker sin maktposisjon som fagperson.

3.3 Viktige relasjonelle aspekter i et samarbeidsforhold

Språk, kommunikasjon og kultur er grunnleggende for samhandlingsferdigheter i mellommenneskelig relasjoner som i samarbeidet mellom fagpersoner og minoritetsforeldre.

3.3.1 Språk

Språk er ikke bare ord og grammatikk, det er like mye et redskap for intellektuell og følelsesmessig kontakt mellom mennesker. Ved hjelp av språket kan vi formidle og motta opplysninger, diskutere og løse problemer. Med språket som redskap kan vi

---

uttrykke og formidle følelser, våre kulturelle verdier og vår forståelse av omverdenen. Språket er derfor et viktigste redskap til å fungere på forskjellige sosiale arenaer (Skytte, 2008). Det er en viktig sosial kompetanse å kunne formidle seg på en måte slik at andre oppfatter oss riktig. Det er tidkrevende prosess som krever mye trening å lære et språk så godt at man forstår og ikke minst gjør seg forstått. Språk med en annen grammatikk, setningsoppbygning, andre lyder og alfabet vil være utfordrende og vanskelig å lære. Enkelte ord kan også ha ulike betydninger avhengig av konteksten slik at det allikevel kan oppstå misforståelser. Ord kan oppfattes både i en denotativ og en konnotativ mening. Ord i en denotativ betydning har en konkret mening og oversettes direkte fra ordbøker. Den konnotative betydning er knyttet til meningen ordet har utover den egentlige betydningen. Konnotasjonen vil ha betydning for språket fordi den følelsesmessige måten ordene blir uttrykt på også formidler andre ting (Eriksen og Sørheim, 2006, Hagen og Qureshi 2005).

Språket er å mestre en "livsverden". Det tilegnes ved at man gradvis tar til seg en intuitiv forståelse av det komplekse i språket, som betydningsnivåer og tegn som gir mening og sammenheng. Det betyr at det er de ikke- språklige sidene ved kommunikasjonen som gjør den språklig mulig (Eriksen og Sørheim, 2006).

3.3.2 Kommunikasjon

Kunnskaper og ferdigheter i kommunikasjon er et viktig aspekt når det gjelder kulturforståelse. Det kan være vanskelig og gjøre seg forstått på et språk man ikke behersker og det kan lett oppstå misforståelser. Selv om man behersker språket tilsynelatende bra verbalt, kan det allikevel oppstå misforståelser, fordi det som blir sagt fortolkes på en annen måte. Det påvirker kommunikasjonen, ikke bare hos den som formidler, men i enda større grad den vi kommuniserer med (Hagen og Qureshi, 2005).

I tillegg til språk omfatter kommunikasjon forståelse av begreper, kroppsspråk, normer for atferd med mer. Sett i forhold til en vanlig kommunikasjonsmodell, vil dette innebære følgende. Når en sender formidler et budskap til en mottaker blir det

kodet i henhold til normer og kulturelle ytringsformer. Mottakeren vil motta signalet, som ikke vil gi noen mening før det er dekodet og blitt gitt en mening i forhold til egen forståelsesbakgrunn. Dekodingen er påvirket av individuelle faktorer som tidligere erfaringer og opplevelser som vil påvirke den meningen som oppfattes. En sender og mottaker med samme kulturelle bakgrunn vil som regel forstå hva den andre ønsker å kommunisere, men også her kan det oppstå misforståelser. Partene har da hatt forskjellige koder. Tilbakemelding vil være viktig for senderen fordi den sier noe om og hvordan budskapet oppfattes. Når man kommuniserer veksler man på å være sender og mottaker som gir tilbakemeldinger, slik at man har mulighet til å avpasse kommunikasjonsformen (Ibid). Hos en person med en annen kulturell bakgrunn vil koding og dekodning skje gjennom et kulturfilter slik at muligheten for misforståelser vil være større. Tilbakemeldingene kan også misforstås fordi man kan ha ulike normer for hvordan man uttrykker seg (Ibid). Dersom sender ser eller tror at mottaker misforstår kan dette oppklares, faren er når senderen ikke ser eller skjønner at mottaker misforstår. Det vil derfor være av stor betydning i en tverrkulturellkommunikasjon at man gjentar budskapet på en annen måte for å sjekke at dette har blitt oppfattet på riktig og at man har en felles forståelse av dette. (Ibid).

3.4 Kommunikasjonsperspektivmodellen

Modellen må ses som en forenkling av en samhandlingsprosess og ikke som en mal hvor forsøker å få mennesker, teorier og metoder til å passe inn. Disse perspektivene grunnleggende i all kommunikasjon og samhandling. Røknes og Hansen (2006) deler samhandlingsprosessen inn i fire

grunnleggende perspektiver som en situasjon kan oppleves ut i fra. Egenperspektivet, andreperspektivet, det intersubjektive perspektivet - vår verden og samhandlingsperspektivet - metaperspektivet. Den ytre rammen for

(Røknes og Hansen, 2006, s.191)

Figur 13 Fire-perspektivmodellen for kommunikasjon

kommunikasjonen -konteksten vil også være avgjørende for hva som skjer i samhandlingsprosessen.

Vi forstår verden ut fra en egen subjektiv virkelighetsforståelse. Dette utgjør egenperspektivet. I møte med den andre må vi forholde oss til den andres opplevelse, andreperspektivet. I møte med den andre vil det oppstå et opplevelsesfellesskap en intersubjektiv samhandling. For å forstå hva som skjer i samhandlingen kan vi kommunisere om kommunikasjonen i et samhandlingsperspektiv.

1. Egenperspektivet

Erfaringer, personlighet, holdninger og kunnskaper er bakgrunnen for vårt egenperspektiv. Forforståelsen avgjør hvordan vi tolker andres atferd og forholder oss til omgivelsene og andre mennesker. For å ivareta brukerne, den andre er det viktig å reflektere over hvordan egne erfaringer, kulturbakgrunn, forforståelse, personlighet, menneske- og verdisyn påvirker hvordan man handler. Det er viktig å kjenne seg selv (Røknes og Hansen, 2006).

2. Andreperspektivet

Fagpersoner møter mange ulike mennesker med forskjellig bakgrunn og behov. En forutsetning for å kunne samhandle med andre vil være å møte den andre med en empatisk og anerkjennende holdning. Man må finne ut hvordan den andre er slik at brukerperspektivet blir ivaretatt.

3. Det intersubjektive opplevelsesfellesskapet

Det intersubjektiveperspektivet er det tredje perspektivet i samhandlingen. I kommunikasjonen meddeler vi oss hverandre og gjør opplevelsene våre tilgjengelig for hverandre. I denne prosessen skapes det et opplevelsesfellesskap. Gjennom samtale kan vi utvide vår forståelse ved å dele opplevelser. Det betyr ikke at man ender opp med å mene det samme, men at vi gjennom kommunikasjonen kan utvide vår forståelse.

4.Samhandlingsperspektivet

Samhandlingsperspektivet omhandler forståelse av samhandlingsprosessen og relasjonen mellom partene. Dette perspektivet omfatter både yrkeskonteksten, egenperspektivet, andreperspektivet og det subjektive opplevelsesfellesskapet. For å kunne legge tilrette for god kommunikasjon og analysere en kommunikasjonsprosess, kan det være nyttig å ta utgangspunkt i dette perspektivet. Hva fremmer og hemmer kontakten? Hvis vi skal forstå enkelthendelser må disse forstås i lys av relasjonen, det handler om å utvide samhandlingsferdigheter.

Konteksten

Konteksten eller sammenhengen kommunikasjonen skjer i vil være av avgjørende betydning for kommunikasjonen. Det kan være de fysiske omgivelsene for møte og hvordan partene plasserer seg i forhold til hverandre. Den sosiale konteksten, som for eksempel hvor formelle personene i møte er og meningskonteksten, den sammenhengen uttrykk som brukes er en del av. Forventninger mot yrkesrolle og brukerrolle vil være en viktig del av meningskonteksten. Meningskonteksten har stor betydning for hvordan vi kommuniserer og forstår hverandre. Dersom partene ikke har de samme forventninger til hverandre kan kommunikasjonen bli vanskelig og i verste fall bryte sammen.

En vanlig feil i følge Eriksen og Sørheim (2006) er det de kaller for gal kontekstualisering. Når alt tolkes ut fra ens egne verdier og målestokker og man plasserer fenomenet i en sammenheng den ikke hører hjemme. Det andre mennesker gjør, kan bare forstås om man vet hvilken mening handlingen har for dem. Når skikker og verdier vurderes ut fra verdier i ens egen kultur, kalles det for etnosentrisme. Det innebærer at man er ute av stand til å se andre kulturer man ser bare etterligninger av ens egen.

Det motsatte er når man har en holdning om at kulturer er relative og bare kan forstås ut ifra seg selv. Alt fremstilles som like bra, bare det forstås ut fra kulturen at handlemåtene er meningsfulle for dem som gjør det. Alt mennesker gjør må forstås ut

fra en egen kontekst, dette kaller Eriksen og Sørheim (2006) for en kulturelrealistisk holdning. Alt mennesker gjør må forstås ut ifra egen kontekst vi må vite noe om de andre for med et åpent kulturelt relativt sinn for at krysskulturell kommunikasjon kan være mulig (Hagen og Qureshi, 2005).

3.5 Maktperspektivet i relasjonene

I kommunikasjon mellom minoritetsspråklige og norske, vil det finnes maktforskjeller i de fleste situasjoner. Nesten alltid vil den norske fremstå som den med mest makt (Eriksen og Sørheim, 2006). Det er fordi det er vi som legger premissene for samværet. Dette kravet om tilpassing kan gjøre det vanskelig for en som ikke behersker den norske konteksten (Ibid).

Kommunikasjon handler om at partene har felles interesser. Selv om interessene kan være motstridene, vil det være i partenes interesse at de forstår hverandre. Når den som har overtaket ser bort fra den andres kontekst, gjør man det umulig for den andre og delta i samtalen og man skaper et klient forhold hvor den andre parten blir avhengig av den andres virkelighet for å oppnå sine rettigheter. Fagpersoner ansatt i det offentlige er faktisk forpliktet til å tilrettelegge for kommunikasjon for at alle oppnår de rettigheter de har krav på.

Kommunikasjonsbarrierer har ofte sammenheng med hvordan man uttrykker seg. Nyansene og kommunikasjonsnivåene i språket kan redusere menneskers aksjonsradius og kan føre til at man blir undervurdert. Dette gir utslag i en maktforskjell mellom en minoritetsspråklig og en etnisk norsk. Når vi henvender oss til minoritetsspråklige på norsk med forventning om at de skal svare oss på norsk, er det viktig å være bevisst på at dette er en form for maktutøvelse. Den minoritetsspråklige er i de fleste tilfeller fullt kompetent på sitt eget morsmål uten at denne kompetansen verdsettes i en norsk kontekst.

I en flerkulturell samhandling er det flere forskjeller av kulturell betydning som kan spille inn. I kommunikasjon med minoritetsspråklige foreldre er det ikke bare kulturer som møtes. Grunnlaget for forståelse ligger i kommunikasjonskompetansen.

3.6 Kulturforskjeller og samhandling

I dagens flerkulturelle samfunn møter fagpersoner en stadig mer heterogen foreldregruppe, som gjør at man vil møte nye utfordringer når det gjelder kommunikasjon og samhandling (Øzerk, 2005). Det stiller krav til en tverrkulturell forståelse. Økt kompetanse om flerkulturell samhandling, vil kunne styrke fagpersoners forutsetning for å forstå minoritetsspråklige foreldre, deres kultur, livssituasjon og utviklingsmuligheter og til å kunne handle ut ifra denne kunnskapen i en samhandlingsprosess. Det vil også gjøre fagpersoner bedre i stand til å forstå seg selv og egne holdninger overfor mennesker som har en annen bakgrunn enn en selv (Ibid). Dette er viktig fordi det medfører en større grad av handlingskompetanse i en flerkulturell sammenheng.

I samhandling med andre er det møte med menneske som er det sentrale (Øzerk, 2005). Det vil være like galt og bare vektlegge kulturelle forskjeller som å ikke ta hensyn til forskjellene. Noen ganger handler man som individ i samsvar med kulturelle forutsetninger, andre ganger ikke (Røknes og Hansen, 2006). Mennesker er forskjellige med ulike problemer, behov, opplevelser, erfaringer og kultur. Fagpersoner må derfor bruke forskjellige tilnærminger (Øzerk, 2005). De må kunne ta hensyn til de kulturelle forskjellene i møte med foreldrene, men du kan ikke handle på samme måte overfor alle med samme kulturelle bakgrunn. De må verdsette og bruke foreldrenes opplevelse, behov, kunnskap og kultur bakgrunn som en viktig ressurs i samhandlingen (Øzerk, 2005). Det innebærer at de forstår hvordan personen tenker og handler på grunnlag av sitt kulturelle perspektiv. Gjennom å være aktivt lyttende og gjennom en gjensidig dialog øker sannsynligheten at det er samsvar mellom budskapet som blir sendt og det som blir oppfattet (Røknes og Hansen, 2006).

Når vi ser på kulturforskjeller er det lett å assosiere det med etnisk tilhørighet. Da er det viktig å ta flere forhold med i betraktingen (Becher, 2006).

Det kan for eksempel være kulturelle forskjeller innenfor samme folkegruppe som forhold by og landsbygd, klassesetilhørighet, utdanning og religion, kjønn og lignende. En nordmann og en pakistaner med samme yrkesfaglige bakgrunn kan for eksempel ha mer til felles enn en med ulik yrkesbakgrunn fra samme land (Eriksen og Sørheim, 2006, Egeberg, 2007). Forskjellene ligger først og fremst i enkeltmenneskers erfaringer, væremåte og oppfatninger (Røknes og Hansen, 2006).

Mennesker har også forskjellige måter å kommunisere på. I vestlige kulturer har ofte kommunikasjonen et lineært direkte mønster og vi sier tingene rett frem og utveksler åpent informasjon. I andre kulturer kan kommunikasjonen være mer indirekte. Det kan være uhøflig å gå rett på sak. Gradvis kommer man frem til det sentrale og kommer frem til en enighet etter å ha sirklet rundt saken. Konklusjonen er underforstått situasjonen og ikke åpen. (Røknes og Hansen, 2006).

En annen utfordring kan være at familier har andre kommunikasjonsmønstre. I en del er klare skiller mellom kvinner og menn. En kvinne kan ikke være alene med en mann uten ledsager når hun for eksempel skal snakke med en mannelig fagperson (Sørheim, 2000).

I mange kulturer er kvinnens status knyttet til morsrollen. Mor har hovedansvaret for barna, men er ofte den personen med minst språkkunnskaper og det er derfor ofte far som møter fagpersonene i støtteapparatet. Når kommunikasjonen foregår gjennom mannen og han sier at mor ønsker det og det, kan det virke som om han er autoritetspersonen. Mors ønsker oppfattes som hans, selv om det i mange familier er kvinnen som har siste ordet når det gjelder barna (Sørheim, 2000). Det er viktig med et samarbeid som involverer begge for å få en helhetlig forståelse både for foreldrene og fagpersoner.

Synet på oppdragelse kan også være ulikt. Noen kulturer setter grensene utenfor barna slik at atferden reguleres av ytre hindringer istedenfor å appellere til indre grenser som samvittighet, skyldfølelse og selvkontroll (Røknes og Hansen, 2006).

Enkelte kulturer har straff og trusler om straff for å regulere atferd. Det kan også være slik at individuelle rettigheter er underordnet plikten overfor familien. Oppdragelsen preges lite av ros fordi det forventes lydighet og hengivenhet overfor foreldrene (Røknes og Hansen, 2006). Om man som fagperson ikke kjenner slike kulturer kan dette tolkes som dårlige egenskaper hos foreldrene, for eksempel som mangel på empati og de kan oppfattes som følelseskalde.

Det kan også være kulturelle forskjeller i hvordan vi opplever for eksempel sykdom, atferd og funksjonshemminger. I noen kulturer har man en annen forståelse og forklaringer på årsaken (Sørheim, 2000). Det kan for eksempel være en funksjonshemming som vi forklarer med medisinske årsaker, men som andre kan ha en oppfatning av at er en prøvelse fra gud eller at noen har kastet det "onde øyet" på personen (Sørheim, 2000). Vi ser at vi bruker ulike forklaringsmodeller som metode for å skape mening i situasjonen.

Det vil også være kulturelle forskjeller i reaksjonsmåter. Følelsesutbrudd, hysteriske reaksjoner og ekspressiv atferd er vanlige uttrykksmåter for enkelte kulturer. I andre kulturer som vår egen er det mer vanlig å ha kontroll over ekspressiv atferd og det kan oppfattes som om det er mer sosialt akseptabelt å være deprimert enn å være hysterisk. Følelsesmessige uttrykk kan i noen kulturer igjen, oppfattes som tap av ansikt (Røknes og Hansen, 2006).

Vi ser at kulturelle forskjeller har betydning for kommunikasjonen mellom fagpersoner og personer med en annen kulturell bakgrunn, men hvilken innvirkning det vil ha på samhandlingen kan vi ikke vite på forhånd. Det er derfor viktig å være kultursensitiv i kommunikasjonen (Røknes og Hansen, 2006). Det innebærer å ta hensyn til kulturforskjellene, unngå misforståelser og finne måter å kommunisere på som oppleves som meningsfull for begge parter.

Det kan ofte være de kulturforskjellene som er lite tydelige som kan skape problemer og medfører at vi feiltolker personen. Vi tror den andre forstår det vi sier uten å kontrollere det.

Språk og uttale er en tydeligere kulturforskjell enn holdninger og letter å forholde seg til, fordi det er lettere å oppdage og oppklare når det oppstår og kan gjøre at man blir mer bevisst på at det kan oppstå en annen gang.

3.6.1 Utenfra- og innenfra perspektivet

Å skaffe seg kunnskap om ulike kulturer kan være nyttig i flerkulturelt arbeid. Dette er informasjon av en generell karakter som gir informasjon fra et utenfra -perspektiv. Den kan gi oss kunnskap om kulturen, men fører ikke nødvendigvis til kulturforståelse. I møte med enkeltmenneske vil slik informasjon ha begrenset verdi (Røknes og Hansen, 2006).

Når man jobber med mennesker med en annen bakgrunn er den personen den viktigste kilden til kulturforståelse. I dette møte kan du gjennom dialog og samhandling lære noe om kulturen fra et innenfra -perspektiv. Ved en slik tilnærming tar du hensyn til det som særpreger personen og du kan unngå å gjøre den andre til offer for kulturelle stereotypier (Røknes og Hansen, 2006).

Kulturforståelse innebærer å ha bevissthet om egen forforståelse og kultur, kunnskap om andre kulturer, kjennskap til teorier om kulturelle forskjeller og likheter og bevissthet om hva som skjer i møte mellom mennesker fra ulike kulturer og ferdigheter i tverrkulturell kommunikasjon og samhandling (Ibid).

Hvor mye detaljkunnskap om kulturbakgrunn du kan ha om ulike minoriteter som fagperson er selvfølgelig begrenset. Det er derfor viktig å legge til rette for en anerkjennende holdning og en åpen dialog slik at du kan lære av dem i møtet.

3.6.2 Tverrkulturell fortolkning av atferd

Røknes og Hansen (2006), mener vi kan forstå atferd i den tverrkulturelle kommunikasjonen ved å dele den inn i tre dimensjoner: *Kulturdimensjonen* som kjennetegnes av kulturelle forskjeller og likheter. *Den individuelle dimensjonen* som er kjennetegn ved individet. *Situasjonsdimensjonen* som er kjennetegn ved situasjonen. Øzerk, (2005) er inne på noe av det samme. Hun deler også inn i tre perspektiver: *det relativistiske, det absolutistiske perspektivet og det universalistiske perspektivet.*

Om man tar utgangspunkt i *det relativistiske perspektivet* er det den enkeltes individs væremåte, persepsjon, tenkemåte og livsstil sett som et resultat av kulturen en blir identifisert med (Ibid). Man betrakter foreldrene som et produkt av den antatte kulturen i det landet de kommer fra. Det kan gi seg utslag i at man har for lave forventninger til foreldrene og at man bruker overgeneraliseringer. Det blir lagt lite vekt på ting som sosiale og materielle forhold, utdanningsbakgrunn og språklige problemer.

Dette perspektivet kan føre til at asymmetrisk forhold mellom fagpersoner og foreldre. Det vil være vanskelig å komme i dialog og etablere konstruktive relasjoner i et slikt forhold. Jo større avstand man forestiller seg at det er mellom sin egen og den andre personens kulturbakgrunn, jo vanskeligere vil det bli å komme i gang med et samarbeid. Festinger (1975, ref. i Øzerk, 2005), kaller dette kognitiv disharmoni. Fagpersonen opplever manglende overensstemmelse mellom sine erklærte holdninger til minoritetsspråklige og det man i virkeligheten praktiserer.

I *det absolutistiske perspektivet*, legges det ingen vekt på foreldrenes kultur (Øzerk, 2005). Det tar utgangspunkt i at de psykologiske prosessene er felles hos alle mennesker uansett kulturbakgrunn. Kulturen har ingen betydning for tenke – og handleprosesser. Forskjellen mellom mennesker begrunnes med individuelle erfaringer. Et slikt perspektiv kan medføre kulturell blindhet og svekker fagpersonens kulturelle sensitivitet (Øzerk, 2005). Dette vil skape hindringer for en fullverdig

---

kommunikasjon. Det absolutistiske perspektivet gjør også at man ikke er bevisst sine egne kulturelle bånd og hvordan dette former ens egen forståelse av andre og verden rundt.

Det universalistiske perspektivet tar hensyn til alle faktorene i de to andre perspektivene. Fagpersonen har som premiss for sin tilnærming at mennesker uansett kultur, har de samme grunnbehovene og det samme følelsesspekteret (Øzerk, 2005). De psykiske prosessene er det samme hos alle mennesker. Måten man dekker disse grunnbehovene, måten følelsene uttrykkes på og hvordan de psykiske prosessene oppleves, er påvirket og formet av de sosiale, materielle og kulturelle forholdene man vokser opp under (Ibid). I en samhandlingsprosess vil dette komme til uttrykk ved at fagpersonen er bevisst hvilke forhold som påvirker samspillet.

Det er viktig at vi tar hensyn til alle de tre dimensjonene når vi skal forstå foreldrene, slik at vi ikke skaper en falsk forståelse (Røknes og Hansen, 2006). Dersom man legger mer vekt på personens spesielle kjennetegn som – gebrokkent språk eller annerledes utseende kan vi fortolke personens handlinger som et uttrykk for kulturforskjeller. Kjennetegn ved personen blir forstått som en egenskap ved kulturen og vi legger kulturen for stor vekt.

En annen fare kan være å underkommunisere kulturelle forskjeller (Røknes og Hansen, 2006). Man kan for eksempel ønske å fremstå som ”nøytral” og upåvirket av en person sin bakgrunn og forsøker å fremheve likhetene og undergrave forskjellene. De kulturelle kjennetegnene forklares da som individuelle egenskaper eller som uttrykk for det spesielle ved situasjonen.

Vi kan også skape en falsk forståelse ved å legge for mye vekt på situasjonen i tilfeller der individuelle egenskaper er det viktigste. En annen falsk forståelse kan være når man tillegger personen egenskaper i stedet for å prøve å forstå handlingen i situasjonen som oppstår (Røknes og Hansen, 2006).

3.7 Betydningen av tolk

Når minoritetsforeldre har begrensede norskkunnskaper, bør man bruke tolk. Det er viktig ikke bare når foreldrene ikke forstår norsk godt, men også for å unngå misforståelser når viktige ting tas opp og som kan være vanskelig å snakke om å forklare (Egeberg, 2007).

Ved bruk av tolk vil alltid relasjonen mellom rådgiver og foreldre bli annerledes enn om en tredjeperson ikke er tilstede. Relasjonen trenger ikke nødvendigvis å bli kvalitetsmessig dårligere, men den vil avhenge av relasjonen mellom rådgiver og tolk og deres evne til å samarbeide (Egeberg, 2007).

Tolken skal i følge yrkesetiske regler være et upartisk bindeledd i samtalen (Egeberg, 2007). Familie og venner bør ikke brukes som tolk (Sørheim, 2000). De har både manglende kunnskaper og ferdigheter om hvordan tolking skal gjøres. Samtalen mellom fagperson og foreldre kan også ha et personlig og konfidensielt innhold som kan være uheldig at familie og venner involveres i (Egeberg, 2007). Det kan medføre at vi ikke får frem nødvendig informasjon og at det kan oppstå misforståelser.

Den viktigste funksjonen tolken har i en samtale er å sikre god kommunikasjon og riktig informasjon, og slik unngå misforståelser (Egeberg, 2007). Tolken skal oversette nøyaktig det samtalepartene sier. Alle skal ha innsikt i den kommunikasjonen som foregår slik at det ikke oppstår misforståelser eller skaper avstand mellom partene. Det er også viktig å henvende seg direkte til foreldrene og ikke til tolken.

Før samtalen starter bør det informeres om tolken sin rolle og hvordan samtalen med en tolk gjennomføres, det bør presiseres at alt som blir sagt oversettes (Sørheim, 2000). Det kan være nødvendig at rådgiver og tolken planlegger samtalen på forhånd og at tolken får nødvendige papirer eller opplysninger i forkant.

Når samtalen starter bør man avklare hensikten med møte, hvilket tema og i hvilken rekkefølge man følger slik at samtalen blir forutsigbar og oversiktlig for både

foreldrene og tolken. Når man kommuniserer gjennom tolk vil samtalen ta lengre tid og deltageren kan lett miste oversikten (Egeberg, 2007). Det er derfor nødvendig med oppsummeringer underveis og kontrollspørsmål, for å sikre at du er forstått og har forstått selv. Det er også viktig å uttrykke seg tydelig og enkelt og unngå vanskelige faguttrykk og ordspråk.

I etterkant av en samtale eller før en oppfølgingsamtale, er det viktig å forhøre seg med foreldrene om hvordan de opplevde samtalen med tolk tilstede og om man bør gjøre endringer.

Bruk av tolk løser ikke alle problem. Misforståelser kan oppstå ved at tolken gir misvisende oversettelser eller at man mister det sentrale i det som formidles fordi den opprinnelige konteksten mangler (Eriksen og Sørheim, 2006).

4. Metode

I dette kapitlet vil jeg redegjøre for gjennomføringen av undersøkelsen. Jeg vil beskrive og begrunne valg av forskningsintervju som metode, redegjøre for betydningen av min forforståelse og rolle. I tillegg vil jeg presentere utvalg og begrunne valg og refleksjoner rundt dette. Jeg vil deretter beskrive og reflektere rundt forarbeid og gjennomføring av intervjuene og transkribering. Jeg vil vurdere reliabilitet og validitet i forhold til prosjektet og beskriver analyse- og tolkningsprosessen. Til slutt vil jeg også gjøre rede for etiske refleksjoner.

4.1 Valg av metode

Formål og problemstilling må være styrende for valg av forskningstilnærming (Kvale, 2009). Formålet med denne studien er å få innsikt i hvordan minoritetsforeldre og fagpersoner i barnehage opplever samarbeidet i ansvarsgrupper. Problemstillingen som danner utgangspunkt for undersøkelsen er: Hvordan opplever minoritetsspråklige foreldre til barn med funksjonsnedsettelse og fagpersoner samarbeidet i ansvarsgrupper?

I kvalitativ forskning er det overordnede målet å utvikle forståelse av fenomener knyttet til personer og situasjoner og få en dypere innsikt i hvordan mennesker forholder seg til sin situasjon (Dalen, 2004). Kvalitativ metode er godt egnet når en ønsker å få et direkte og nært forhold til aktørene i feltet (Holter og Kalleberg, 2006).

Jeg er ute etter foreldre og fagpersoners opplevelse og erfaring til fenomenet. Jeg anser forskningsintervju som den mest egnede metoden for å ivareta dette. Jeg ønsker å utforske informantenes subjektive beskrivelser av samarbeidet i ansvarsgruppe. Kvalitativt intervju gir meg mulighet til å innta et innenfra perspektiv slik at jeg kan få en dypere innsikt og forståelse av deres livsverden. Det kvalitative intervjuet innhenter beskrivelser av den intervjuedes livsverden med henblikk på kvalitativ tolkning av den subjektive meningen i de beskrevne fenomener (Kvale, 2009). På

---

bakgrunn av dette kan vi si jeg har inntatt et fenomenologisk perspektiv. Et slikt perspektiv innebærer å sette fokus på menneskers opplevelse og forståelse av egen situasjon og innta et aktørperspektiv (Befring, 2007).

I regi av den ene bydelen deltok jeg også på to orienteringsmøter knyttet til deres deltagelse i et prosjekt om tema ”Etnisitet og funksjonshemming”. Jeg var også tilhører til et foredrag om koordinatorrollen i tilknytning til samme prosjekt. Dette ga meg innsikt i hvordan de jobbet med denne problematikken på systemnivå.

4.2 Forforståelse

I kvalitativ forskning er forskeren det viktigste instrumentet (Kvale, 2009). Måten vi forstår noe på har betydning for hvordan vi forholder oss til det. Vår forståelse fremstår på bakgrunn av en forforståelse og det er derfor viktig å redegjøre for denne (Wormnes, 2008). Å synliggjøre forskerens forforståelse gir kunnskap til andre om meninger, tanker og oppfatninger forskeren har av det fenomenet som studeres. Det sier også noe om den innvirkningen dette vil ha på fortolkningen av forskningsmaterialet. Betydningen av å være bevisst det erfaringsgrunlaget jeg har som forsker og hvordan jeg handler ut ifra dette, påvirker det jeg opplever og sanser i en intervju situasjon og hvordan jeg fortolker det i ettertid.

Min forforståelse består i kunnskap jeg har tilegnet meg gjennom empiri og teori i forkant av denne undersøkelsen. Gjennom tidligere yrkespraksis har jeg også erfaring og kjennskap til det området jeg ønsker å utforske. Min utdanning og praksis vil prege min forforståelse. Jeg kan ikke unngå at min forståelse tolkning farges av denne, men ved å kontinuerlig bevisstgjøre meg min forforståelse i forhold til mitt teoretiske ståsted forsøker jeg å bruke den slik at den kan åpne for et best mulig forståelse av informantenes opplevelser.

Min forforståelse av samarbeidet i ansvarsgrupper er at foreldrene opplever at de har for lite innflytelse. Jeg tror fagpersonen opplever foreldrene som lite delaktige. Jeg stiller meg også undrene til hvem ansvarsgruppen er til nytte for? Er det utveksling av

informasjon mellom instansene som er det sentrale eller er det å ivareta foreldrenes behov? Dette er ikke forskningsspørsmål som nødvendigvis vil bli besvart i denne undersøkelsen, men undringsspørsmål jeg reflekterte over i forkant av undersøkelsen. Om mine antagelser stemmer med informantenes opplevelse av fenomenet er uvisst. Det viktige er at jeg som forsker er bevisst hvordan min forforståelse påvirker meg.

Fay (1997), understreker at å kjenne en opplevelse krever mer enn bare å oppleve den. Han mener at å kjenne innebærer å kunne identifisere, beskrive og forklare ut i fra sammenhengen det opptrer i. Min opplevelse av ansvarsgrupper, eller hvordan jeg har opplevd samarbeid i lignende situasjoner som mine informanter vil derfor ikke være den samme som hvordan mine informanter opplever den. Det vil ikke være tilstrekkelig å ha de samme eller tilsvarende erfaringer fordi alle opplever situasjoner forskjellig.

Man vil også bli påvirket og vil kunne endre syn av tidligere oppfattelser underveis i arbeidet med forskning og tolkning. Forståelse er en kontinuerlig prosess.

” Knowledge consists not the experience itself but in grasping the sence of experience” (Fay, 1997). Å tolke andres erfaringer kommer derfor an på evnen til å kunne se og tolke sammenhenger.

4.3 Min rolle

Før jeg gikk inn i dette prosjektet var det viktig å vurdere min rolle og hvilken innvirkning den kunne ha på mine informanter og min tolkning av deres virkelighet. Hva betyr det for undersøkelsen at jeg har samme yrkesbakgrunn som den ene informantgruppen? Vil foreldrene oppleve meg som representant for denne gruppen slik at dette påvirker hvordan og hva de svarer? Dette er noe av det jeg har reflektert over underveis. Min nærhet til området kan være både en fordel og en ulempe. Fordelen er at jeg har en innenfor forståelse av lignende virkeligheter. Min tidligere erfaring og kunnskap om samarbeid mellom minoritetsforeldre og fagpersoner kan være et godt utgangspunkt for å studere fenomenet. Det krever at jeg har åpenhet for

---

andres synspunkter og at jeg forholder meg åpent til spørsmålet om hvordan deres virkelighet fortøner seg. Jeg må hele tiden bestrebe og frigjøre meg fra egne oppfatninger, slik at jeg kan se fenomenet med et innenfra blikk.

Min kunnskap og erfaring med ansvarsgruppe og om sammenhengen samarbeidet opptrer i kan gi meg et godt utgangspunkt for fortolkning av informantenes opplevelser. Det krever at jeg ser kunnskap relatert til den konteksten det opptrer i, hvor aktører med forskjellig forståelse av virkeligheten samhandler.

Ulempen er at min nærhet til informantene i for stor grad vil kunne påvirke mine opplevelser og tolkninger av det som kommer frem. Det kan gjøre at jeg kan overse enkelte funn og vektlegge andre (Dalen, 2004, Kvale 2009).

Ved å bruke sitater vil informantenes stemme synliggjøres slik at andre kan få et innblikk i deres opplevelser og mine fortolkninger av disse slik at min forskning blir gjennomiktig. Det kan være med på styrke undersøkelsens troverdighet.

Jeg har understreket overfor mine informanter at hensikten med prosjektet er å få frem deres subjektive opplevelser. Hensikten med masterprosjektet er å få innblikk i om hvordan dette samarbeidet oppleves slik at det kan føre til bedre praksis.

4.4 Utvalg

Formålet med undersøkelsen er å få innblikk i hvordan minoritetsspråklige foreldre til barn med nedsatt funksjonsevne og fagpersoner opplever samarbeidet i ansvarsgrupper. Mitt utvalg vil derfor bestå av to informantgrupper. Ved å bruke to informantgrupper ønsker jeg å få frem hvordan ulike parter opplever samme situasjon og på den måten fange opp mangfold og nyanser.

En slik sammenligningsstudie kan gi fare for posisjonering. Faren er at informantene kan oppleve det som at gruppene skal settes opp mot hverandre og at gruppen de tilhører kan settes i et dårlig lys. En av informantene i undersøkelsen ga uttrykk for at hun syntes det var et ømtålig tema å uttale seg om. I møte med informantene ble det

derfor viktig for meg å understreke at hensikten med undersøkelsen var å fremme det subjektive opplevelsesaspektet og ikke en vurdering av hvordan samarbeidet fungerer. Undersøkelsen er ingen evalueringsstudie.

Undersøkelsens problemstilling er avgjørende for utvelgelsen av informanter (Kvale, 2009). Kvalitative undersøkelser kan ofte omhandle personlige temaer og det kan være vanskelig å finne personer som er villige til å stille opp som informanter. Derfor må man benytte seg av måter å velge informanter på som sikrer et utvalg som er villige til å være med i undersøkelsen. Man vil få et tilgjengelighetsutvalg. Utvalget i min studie er strategisk siden informantene representerer egenskaper som er relevante for min problemstilling og fremgangsmåten for å velge informanter er basert på tilgjengeligheten (Dalen, 2004, Kvale, 2009).

Kriteriene for mitt utvalg var at informantene fra begge grupper skulle ha erfaring med ansvarsgruppe. I forhold til fagpersonene har jeg lagt vekt på at de har bred erfaring med ansvarsgrupper og samarbeidet med minoritetsspråklige foreldre. Jeg ønsket også foreldre som i utgangspunktet forsto og kunne gjøre seg godt forstått på norsk slik at intervjuet kunne foregå uten tolk som mellomledd. Ved forespørsel til barnehagene om aktuelle informanter la jeg vekt på at dette ikke var tungtveiende kriterium og at jeg om nødvendig ville bruke tolk. Jeg har i teorikapittelet gjort rede for betydningen av å bruke tolk og det gjelder også i mitt møte med denne gruppen.

Minoritetsspråklige foreldre med barn med funksjonsnedsettelse tilhører en liten og utsatt gruppe og jeg var klar over at det kunne gjøre det vanskelig å få tak i informanter. Jeg har derfor lagt vekt på at kriteriene ikke skulle være noen begrensning i forhold til dette.

Jeg valgte barnehagen som arena for undersøkelsen. Erfaringsmessig er det her ansvarsgruppen opprettes og grunnlaget for videreføring av denne samarbeidsformen legges. Dette er også den arenaen jeg kjenner best. Å kjenne og ha kulturkompetanse om utvalget i forhold til fenomenet som utforskes er en nødvendighet (Dalen, 2004, Kvale, 2009). Denne kunnskapen var også viktig i forhold til tidsbegrensningen som

---

et masterprosjekt setter og ga meg et godt utgangspunkt for å gjennomføre undersøkelsen.

For å få tilgang til utvalget valgte jeg en bydel som har minoritetsfamilier med funksjonshemmede barn som fokusområdet. De har tidligere deltatt i prosjekter knyttet til dette emnet. Dette er også en bydel hvor mer enn 60 % av barna med funksjonshemminger har minoritetsbakgrunn (Fladstad og Berg, 2007). Jeg kjenner også denne bydelen gjennom tidligere ansettelsesforhold. Jeg anså derfor forutsetningene for å finne informanter her som god.

Jeg tok kontakt med fagsenteret i bydelen som har det overordnede ansvaret for barn med nedsatt funksjonsevne. Min kontaktperson videreformidlet min forespørsel til styrere i 24 barnehager (se vedlegg). Forespørselen ble sendt via e-post. Der hvor det var aktuelle informanter fulgte jeg opp med telefonkontakt.

Jeg ønsket et utvalg bestående av tre fagpersoner og tre minoritetsfamilier.

Det var syv aktuelle familier som ble forespurt om deltagelse i min undersøkelse. Kun en familie ønsket å stille. Jeg gjorde ytterligere tre henvendelser til familier jeg fikk vite om gjennom eget nettverk, den såkalte snøballmetoden, hvorav en familie svarte positivt.

Fagpersoner valgte jeg ut fra hvem jeg mente kunne belyse forskningsspørsmålet på best måte. Kriteriet om bred erfaring ble derfor avgjørende. To barnehager svarte at de kunne stille med informanter i forhold til denne gruppen. I tillegg fikk jeg gjennom eget nettverk anbefalt personer som fylte kriteriet. På bakgrunn av denne snøballmetoden, kunne jeg være selektiv og velge de jeg anså som mest kunnskapsrike. Det gjord at jeg også fikk et mer geografisk spredt utvalg når det gjelder begge grupper av informanter.

4.4.1 Tilgang på informanter

Det var vanskelig å få minoritetsspråklig foreldre til å stille opp i undersøkelsen. Det kan være mange årsaker til dette. De fleste av informantene oppga tid som årsak til at de ikke ønsket å stille. Disse familiene har mye og mange mennesker de må forholde seg til i hjelpeapparatet og til tiltak rundt barna. Deltagelse i denne undersøkelsen kan derfor oppfattes som en tilleggs belastning de ikke ønsket å utsette seg for.

I to av tilfellene ble alvorlig sykdom hos barna oppgitt som grunn. En styrer i en barnehage mente, at undersøkelsen min kom på et uheldig tidspunkt i forhold til at det var mye som foregikk rundt familiene på denne tiden. Min undersøkelse kom på et tidspunkt hvor det er mye møtevirksomhet for familiene i forhold til nye plan og evalueringsarbeider og igangsetting av nye tiltak.

I en artikkel i Aftenposten (Stokke, 2009), hevdes det at minoritetsspråklige foreldre med barn med funksjonshemninger møtes av fordommer både i eget miljø og i hjelpeapparatet. Min studie kan derfor oppleves som et tabu som det er vanskelig å snakke om.

I denne studien har jeg vært avhengig av portvakter. Jeg har vært avhengig av andre for å komme i kontakt med informantene. Hvordan jeg forholdt meg til mine portvakter og hvordan de formidlet min henvendelse videre kan ha vært utslagsgivende i forhold til tilgangen på informanter. At bydelen allerede har vært knyttet til tidligere prosjekter i forhold til temaet for studien kan gi utslag begge veier. På den ene siden kan styrerne som jeg brukte for å få tilgang til minoritetsinformantene være lei av nok en henvendelse om temaet. På den andre side kan nettopp fokuset på tema gjøre at de har en mer positiv holdning til prosjektet.

Jeg henvendte meg til styrerne via e-post. Ville resultatet vært annerledes ved telefonkontakt? Ville det være mer tillitsvekkende? Jeg følte at jeg ga utfyllende informasjon om prosjektet og i tilfellene hvor barnehagene ga tilbakemelding på at de hadde informanter fulgte jeg opp med telefonkontakt.

Jeg hadde ingen kontroll på hvordan styrerne presenterte og formidlet min henvendelse. Styrerne sin holdning til mitt prosjekt var viktig.

En styrer som hadde en aktuell familie, ga uttrykk for at hun ikke ønsket å følge opp min henvendelse med å spørre familien om en avklaring, når jeg tok kontakt for andre gang. Styreren ønsket ikke at familien skulle oppleve det som press fra hennes side å stille opp. På denne måten ble jeg prisgitt hennes forsiktighet. I etterkant viste det seg at foreldrene var veldig velvillig til å stille og at de i en travel hverdag ikke hadde fått gitt tilbakemelding.

En portvakt kan ha den fordelen at den kjenner informanten og at informanten har et tillitsforhold til denne fremfor å forholde seg til en fremmed person. Det kan derfor være av lojalitet til portvakten at informanten stiller opp. At portvakten i tillegg er en autoritetsperson kan forsterke dette. Det kan svekke kravet om frivillighet. Jeg opplever det som om informantene i min undersøkelse stilte opp fordi de syntes det var et viktig tema å belyse.

Man kan stille spørsmål om min fremgangsmåte har gitt et representativt utvalg. Et moment ved å bruke portvakter er at informantene kan representere det portvakten ønsker å fremstille for eksempel foreldre som er fornøyde med fenomenet jeg ønsker å undersøke slik at det gir et feilaktig bilde. Et annet problem kan være at mitt utvalg representerer personer som er fortrolig i forhold til forskning og at de derfor ikke har noe i mot at deres situasjon studeres. Det kan bety at jeg kan ha et utvalg som i større grad enn det som er tilfelle har positive opplevelser i forhold til samarbeidet i ansvarsgruppen. Personer som ikke ville være med i undersøkelsen kan representere mer problematiske sider ved fenomenet og ville kanskje gitt et annet bilde av resultatet av studien.

Jeg har få personer med i min undersøkelse og har brukt en fremgangsmåte som kan gi et skjevt utvalg. Er mitt utvalg representativt i forhold til de gruppene det trekkes slutninger om? Det kan bekreftes gjennom studier av lignende fenomen og om mine funn og konklusjoner vil være gyldige for andre personer i tilsvarende situasjon. I en

dybdestudie som denne er ikke målet å generalisere, men å få frem opplevelsesaspektet og erfaringer som minoritetsforeldre og fagpersoner kan ha i forhold til samarbeidet i ansvarsgrupper.

4.4.2 Presentasjon av utvalget

Det endelige utvalget består av tre fagpersoner og to foreldrepar. Fagpersonene er førskolelærere med lang erfaring fra ansvarsgruppearbeid med minoritetspråklige foreldre. Førskolelærerne har alle mer enn 15 års yrkeserfaring. To av de har erfaring fra 4 ansvarsgrupper med minoritetsforeldre med barn med nedsatt funksjonsevne. Den siste har erfaring fra 6 ansvarsgrupper. To av de har også erfaring som koordinator.

Foreldreparene har ulik etnisitet med ikke vestlig bakgrunn. Det ene paret har syv års erfaring med ansvarsgruppe. Det andre paret har bare to år. Alle foreldrene har ulik botid i Norge på mellom 5 og 20 år.

4.5 Intervju

Kvale (2009), mener at grunnleggende kjennskap til undersøkelsens tema og kontekst er en forutsetning for å bruke metoden på riktig måte. I tillegg til kunnskap om temaet som undersøkes bør intervjueren mestre samtalemessige ferdigheter og være språklige dyktig. Jeg har erfaring i å samhandle med begge informantgruppene. Jeg tror denne bakgrunnen gjør meg i stand til å bruke metoden på en god måte. I tillegg gjennomførte jeg i forkant av undersøkelsen prøveintervju for å teste meg selv som intervjuer og for å teste ut intervjuguiden og det tekniske utstyret.

4.5.1 Møte med informantene

Da jeg hadde foretatt valg av informanter, tok jeg kontakt med disse på telefon for å avklare det praktiske rundt hvert intervju og for å etablere forståelse for undersøkelsens innhold og formål. Minoritetsforeldrene ble spurt om de ønsket tolk

---

under intervjuet. Ingen av familiene ønsket det. Intervjuene foregikk etter informantenes eget ønske i familienes hjem. Førskolelærerne ble intervjuet på sine arbeidsplasser. Et intervju er et asymmetrisk forhold hvor forskeren har en maktposisjon i forhold til å definere situasjonen så vel som samtaleemne (Kvale, 2009). Det var derfor en fordel at intervjuene ble foretatt på informantenes arena slik at den konteksten kunne skape en trygg ramme rundt intervjuet. Intervjuenes varighet var fra 1 til 1½ time.

4.5.2 Gjennomføring av intervjuene

Før intervjuene startet beskrev jeg undersøkelsens tema og hensikt slik at eventuelle uklarheter eller spørsmål kunne avklares. Vi gikk også igjennom samtykke erklæring og snakket om konfidensialitet og anonymisering. Informantene samtykket også til at intervjuene ble tatt opp.

En av informantene ønsket innledningsvis ikke at jeg skulle gjøre opptak av samtalen. Informanten forklarte at norsken hans ikke var grammatisk korrekt og at det ville være bedre om jeg skrev ned det han sa slik at jeg kunne rette opp feilene hans. Jeg forsikret informantene om at hans ukorrekte norsk ikke hadde noen betydning i denne sammenhengen. Jeg begrunnet mitt ønske om å gjøre opptak av samtalen med at det store mengder av informasjon som kommer frem i et intervju og som man må fange opp og at dersom viktig informasjon ikke registreres eller misforstås kan det bli et reliabilitetsproblem. Vi kom derfor frem til en felles forståelse av at samtalen ville bli mest mulig naturlig ved å ta den opp. Jeg opplevde ikke at dette hemmet informantene under intervjuet.

Jeg opplevde også at en av de andre informantene begynte å snakke om ting etter at opptakeren var slått av som hun ikke hadde vært trygg nok til å prate om underveis i intervjuet. Denne informasjonen var ikke ment for min undersøkelse og vil av etiske grunner ikke bli tatt med.

Min opplevelse av intervjusituasjonene var god. Jeg opplevde at atmosfæren var god og at jeg oppnådde tillit hos informantene slik at de snakket fritt.

Jeg opplevde også noen utfordringer ved intervjusituasjonen. I en av familiene var barnet til stede under intervjuet. Barnet har ikke forutsetning til å få med seg innholdet i det som ble sagt. Barnets tilstedeværelse medførte mange avbrytelser og spørsmål som måtte tas opp igjen flere ganger. Siden begge foreldrene ønsket å delta i intervjuet vurderte jeg det som mer verdifullt enn om bare en av dem hadde vært tilstede uten barnet. Dessuten var jeg på besøk i deres hjem slik at jeg følte at jeg måtte respektere at de ønsket det på denne måten. Jeg følte allikevel at både familien og jeg taklet det bra og at jeg fikk mye ut av intervjuet. Konsekvensen ble at vi brukte lengre tid på intervjuet.

I en av familiene opplevde jeg også familiens utilstrekkelig språkkunnskaper som en stor utfordring. Jeg opplevde at de ikke alltid forsto hva jeg spurte om og at jeg ikke alltid forsto hva de mente. Deres begrensede ordforråd gjorde også at svarene kunne bli lite utfyllende og at det ble vanskelig å gå i dybden på ting. Dette medførte at jeg måtte omformulere spørsmålene mine og utdype hva jeg mente med det jeg spurte om. Jeg brukte også fortolkende spørsmål når jeg hadde fått et svar for å forsikre meg om at jeg hadde oppfattet de på rett måte. For eksempel -"du mener altså at...?" Informantene var også selv aktive til å gi uttrykk for det, når det var noe de ikke forsto. I dette tilfelle følte jeg at jeg kunne hatt nytte av en tolk. Dette er kunnskap jeg ikke hadde om familien på forhånd. Det ville også vært vanskelig å gjennomføre siden familien uttrykte at de ikke ønsket tolk.

En av informantene uttrykte også en viss skepsis til hvordan hennes uttalelser ville bli gjengitt i etterkant. Som hun selv uttrykte det, - "Jeg har selv gjort intervjuundersøkelser og vet hvordan en setning kan tas ut av en sammenheng å bli fremstilt som noe helt annet". I et forskningsprosjekt som dette vil jeg selvfølgelig behandle informasjonen som kommer frem med respekt for mine informanter og være bevisst på at disse fremstilles på en riktig måte.

4.5.3 Prøveintervju

Som tidligere nevnt foretok jeg et prøveintervju i forkant av undersøkelsen. Dette intervjuet opplevde jeg som nyttig i forhold til å få oversikt over hvordan intervjuguiden fungerte, estimering av tidsaspektet og for å få trening i bruk av utstyr og på hvordan jeg selv fungerte.

Jeg intervjuet en førskolelærer. Ideelt burde jeg også hatt et prøveintervju med en minoritetsspråklig, men det lot seg ikke gjøre.

Prøveintervjuet ga meg noen refleksjoner på at noen av spørsmålene kunne oppfattes som like. Ville informantene for eksempel skille mellom ord som: erfaringer, roller, opplevelser og behov? Selv om noen av spørsmålene kunne oppfattes som like, valgte jeg å beholde de. Jeg har tidligere erfart at gjennom å stille samme spørsmål på ulike måter kan nye ting komme frem. Siden jeg benytter meg av semistrukturert intervju er intervjuguiden ment som et utgangspunkt for spørsmål som skal dekke bestemte temaer, hvor man må være åpen for forandringer. Rekkefølge, spørsmålsform og intervjuerens oppfølgingsspørsmål må tilpasses interaksjonen mellom intervjuer og informant (Kvale, 2009).

4.5.4 Intervjuguide

For å finne temaer og spørsmål til intervjuguiden tok jeg utgangspunkt i undersøkelsens problemstilling. Jeg valgte ut temaer med underspørsmål som jeg mente ville gi svar på problemstillingen og de teoretiske begrepene som ligger til grunn for undersøkelsen. Intervjuguiden angir det fokus for intervjueren som jeg som forsker ønsker samtidig som informantene delvis har mulighet til å føre samtalen inn på andre spor.

Semistrukturert intervju er et åpent intervju, samtidig som samtalene er fokusert på temaer som forskeren har valg ut på forhånd (Kvale 2009, Dalen 2004). Siden jeg ønsket å gjennomføre et halvstrukturert intervju var intervjuguiden ment som et hjelpemiddel og en huskeliste til temaer jeg ønsket å ta opp under intervjuet.

Spørsmålene fungerte som veiledende for å kunne få en god flyt i intervjuet samtidig som jeg måtte følge opp med oppfølgingsspørsmål på ting jeg ønsket å utdype.

Det ble utarbeidet to intervjuguider. Se vedlegg. En rettet mot minoritetsforeldrene og en for fagpersonene. Intervjuguidene berørte de samme temaene. Disse temaene berørte: erfaringer rundt selve samarbeidet, roller, kommunikasjon, medvirkning, forventninger og utbytte av ansvarsgruppen. I tillegg fikk fagpersonene spesifikke spørsmål om forskjeller og utfordringer knyttet til minoritetspråklige foreldre og foreldrene fikk spørsmål om utfordringer knyttet til egen kulturell bakgrunn.

I en intervjuundersøkelse er forskeren selv det viktigste verktøyet. Personlig og kunnskapsmessige faktorer er vesentlig for kvaliteten på intervjuet (Kvale, 2009). Min evne til å skape et trygt klima hvor informantene opplevde at de kunne formidle sine opplevelser er viktig. Jeg ivaretok dette ved å ha en lyttende holdning med stadig nikk og bekræftende utsagn under intervjuet. I tillegg var min kunnskap om emnet avgjørende for å kunne komme med oppfølgingsspørsmål og om hvilke temaer som burde vektlegges. Dette var av avgjørende betydning for kvaliteten på intervjuet.

I intervjusituasjonen brukte jeg en deskriptiv spørsmålsformulering som for eksempel –”hvordan opplever du... og -hva tenker du...?” Det gjorde jeg for å prøve å få frem beskrivelser og for at informantene ikke skulle oppleve intervjuet som en utspørring i form av en muntlig eksamen, men mer som en samtale.

I et av intervjuene hvor informantene hadde begrensede norskkunnskaper kan nok noen av spørsmålene oppfattes som ledende i den grad at jeg prøvde å gjøre spørsmålet tydelig for informanten ved å lede svarene i retning av det spørsmålet jeg ønsket å få besvart. Det betød konkretisering og eksempler på hva jeg mente med spørsmålet. Jeg føler allikevel ikke at jeg påvirket hva de skulle svare, men hva de svarte på. For meg handlet det om å utdype og tydeliggjøre hva jeg mente med spørsmålet. I forhold til noen få av spørsmålene var det en nødvendighet. Kvale (2009), understreker at det viktigste er å erkjenne spørsmålets virkning, ikke

---

nødvendigvis og unngå at det er ledende. Det avgjørende er hvor spørsmålet leder og om det kan lede i en retning som gir interessant og troverdig kunnskap.

Det er viktig at spørsmålene og strukturen i intervjuet motiverer informantene til å formidle sine opplevelser (Kvale, 2009). Oppbygningen av intervjuet er derfor viktig. Jeg hadde en oppbygging av intervjuet i henhold til det Dalen (2004), beskriver som ”traktprinsippet”. Det innebærer en åpen innledning som berører det generelle eller ”kantene” på temaet. Deretter mer spesifikke og spørsmål som kan oppleves som litt mer ømtålig. Avslutningsvis åpnes det opp for mer generelle spørsmål før informanten selv kan komme med ting som oppleves som viktig å formidle i forhold til undersøkelsen.

4.6 Transkribering

Transkripsjon er oversettelse fra et muntlig språk med egne regler til et skriftspråk med helt andre (Kvale, 2009). Det er viktig at denne prosessen gjøres så nøyaktig som mulig, men det er ingen sann objektiv oversettelse fra muntlig til skriftlig form. Det viktige er at forskeren vurderer hva som er nyttig transkripsjon i forhold til egen forskning. Transkripsjonen vil aldri være en kopi av den egentlige samtalen. Den må heller ses som en abstraksjon av den opprinnelige samtalen, hvor noen aspekter blir tatt med og andre ikke (Kvale, 2009)

Refleksjoner og observasjoner ble notert ned rett etter intervjuene for å sikre beskrivelser og detaljer mens jeg enda hadde nærhet til situasjonen. De ble nedskrevet i en loggbok med tanke på at denne informasjonen kunne komme til nytte i analyse og tolkningsprosessen.

Selve transkripsjonen ble påbegynt samme dag i de fleste tilfellene. Unntakene var to av intervjuene som ble foretatt på ettermiddagstid, hvor transkripsjonen ble påbegynt dagen etter.

Kvaliteten på opptakene var god. Opptakene av intervjuene ble ordrett nedskrevet. I tillegg noterte jeg ned sinnsstemninger, tonefall, pauser og non verbalt språk. Jeg unnlot å ta med mine egne hm-er og verbale bekreftelser, men registrerte at det var mange bekreftende signaler fra min side.

Når jeg skrev ned intervjuene, brukte jeg opptakeren flittig til å gå tilbake flere ganger for å forsikre meg om at utsagnene samsvarte med det jeg hadde skrevet ned. Når hele intervjuet var nedtegnet lyttet jeg til intervjuet i sin helhet for å forsikre meg om at ingenting var utelatt. Denne prosessen var tidkrevende, men gjorde meg godt kjent med datamaterialet. Det betyr at jeg har forstått og nedtegnet informantens utsagn slik de faktisk fremkommer og at den videre fortolkningen baseres på dette materialet (Maxwell, 1992).

I gjengivelsen av enkeltutsagn har jeg valgt å skrive noen av utsagnene i en mer korrekt skriftlig form. Det har jeg gjort fordi noen av utsagnene kan virke utilstrekkelig når de fremstilles som tekst. Jeg har vært veldig bevisst i denne prosessen for å ikke forvrengte mening eller fremstille de i en annen kontekst. Kvale (2009), hevder at det kan være hensiktsmessig å gjengi uttalelser på en mer sammenhengende måte, da ordrette intervjutranskripsjoner i noen tilfeller kan medføre en uetisk stigmatisering av personer.

4.7 Reliabilitet og validitet

Om forskningen skal vurderes vitenskapelig er det nødvendig med en kritisk gjennomgang av undersøkelsen. Validitet innebærer i hvilken grad min metode undersøker det den er ment å undersøke. Det vil si at validiteten i min undersøkelse er knyttet til fremgangsmåten og den må også vurderes i forhold til i hvilken grad den svarer på problemstillingen og om funnene lar seg bekrefte. Kvale (2009), understreker at vurdering av validiteten er en kontinuerlig prosess som må fungere som en kvalitetskontroll gjennom alle stadiene i forskningsprosessen.

Jeg har forsøkt å gjøre denne undersøkelsen så transparent som mulig slik at andre vil kunne vurdere reliabiliteten og validiteten i undersøkelsen.

Et av de viktigste kriteriene for validitet i kvalitativ forskning er i følge Maxwell (1992) reliabiliteten –påliteligheten. Reliabiliteten innebærer en kvalitetskontroll av selve undersøkelsen, presentasjonene og tolkning av resultatene. Det vil også innebære at det er mulig for andre å etterprøve undersøkelsen og gjøre tilsvarende funn under identiske forhold.

Jeg har valgt Maxwell (1992), som tilnærming for å drøfte kvaliteten og validiteten for gjennomføring av denne undersøkelsen, men jeg vil også trekke inn Kvaales (2009) tolkningskontekster. Maxwell (1992), deler inn fem kategorier når han drøfter validitet. Deskriptiv validitet, tolkningsvaliditet, teoretisk validitet, generaliseringsvaliditet og evalueringsvaliditet. Jeg går bare inn på de fire første.

4.7.1 Deskriptivvaliditet

Den deskriptive validiteten handler om i hvilken grad jeg har gjort rede for den metodiske tilnærmingen og i hvilken grad jeg har stilt relevante spørsmål til temaet og forskningsspørsmålet (Maxwell, 1992).

Jeg har forankret intervjuguide i problemstillingen, videre har jeg gjort rede for intervjuprosessen og drøftet ulike aspekter i forhold til denne. For å sikre at informantene ble gjengitt på en nøyaktig måte, har jeg gjort opptak av intervjuene. Opptakene ble grundig gjennomgått for å sikre nøyaktige beskrivelser. Det innebar også registrering av nonverbale elementer. Transkripsjonene av intervjuene ble gjort så ordrett som mulig.

Grundig forarbeid med intervjuguiden og spørsmål som ga informantene anledning til å komme med tydelige beskrivelser. Det innebar også at utstyret, intervjuguiden og mine ferdigheter som intervjuer ble prøvd ut på forhånd for å forbedre kvaliteten på intervjuet.

4.7.2 Tolkningsvaliditet

Tolkningsvaliditet innebærer å finne indre sammenhenger i datamaterialet. Det betyr at jeg har forstått og nedtegnet informantenes utsagn slik de faktisk fremkommer og at den videre fortolkningen baseres på dette materialet (Maxwell, 1992). Jeg har styrket validiteten ved å sjekke at jeg har forstått informantene rett ved blant annet å stille fortolkende spørsmål og jeg har bestrebet meg i å ikke overfortolke informantene.

Det handler også om å synliggjøre hva jeg legger til grunn for fortolkningen av datamaterialet. Med utgangspunkt i informantenes egne tydelige beskrivelser skjer fortolkningen innenfor en kontekstuell ramme (Kvale, 2009). I analysen skjer fortolkningen med utgangspunkt i tre kontekster, selvforståelse, kritisk forståelse og teoretisk forståelse. Den første fortolkningen jeg legger til grunn er når jeg gjengir det informantene selv oppfatter som meningen i sine uttalelser, hvor tolkningen så langt det er mulig baseres på deres selvforståelse av temaet. I den andre tolkningen settes den i en videre forståelsesramme som går utover informantenes selvforståelse, hvor jeg stiller spørsmål og reflekterer rundt utsagnene deres. I den tredje konteksten tolkes utsagnene for å gi en teoretisk forståelse (Kvale, 2009). Fortolkning vil skje gjennom hele prosessen.

4.7.3 Teoretisk validitet

Teoretisk validitet innebærer at sammenhengene som avdekkes og forklares kan forankres i min fremstilling av datamaterialet og i min fremstilling og fortolkning av denne. Dette blir i min undersøkelse synliggjort gjennom analyseprosessen og hvor trinnene i prosessen gjøres tydelig for leseren. Det handler også om jeg har valgt en hensiktsmessig teori og knyttet den til undersøkelsen (Maxwell 1992). Jeg har også gjort rede for mitt teorivalg og min forforståelse. Det kan også stilles spørsmål om informantene har vært oppriktig. Det vil være av avgjørende betydning for reliabiliteten. Jeg har i intervjusituasjonen forsøkt å skape en åpen og avslappet holdning for å legge til rette for det.

4.7.4 Generaliserbarvaliditet

I kvalitativ forskning innebærer generaliserbarvaliditet hvorvidt de empiriske dataene i undersøkelsen er overførbar til annen tilsvarende situasjon eller hendelse. Maxwell (1992), understreker at hovedhensikten i kvalitativ forskning, ikke er å generalisere til populasjon, men å kunne overføre til annen kontekst.

4.8 Analyse

I analysen av intervjumaterialet ønsker jeg gjennom en fenomenologisk tilnærming å ivareta informant perspektivet. For å ivareta dette valgte jeg en ad hoc tilnæringsmåte. Denne analysemetoden tillater å bruke ulike måter og teknikker for å analysere datamaterialet. Det blir ikke brukt noen standardmetode for å analysere materialet som helhet. Det skjer i fritt samspill mellom ulike teknikker (Kvale, 2009).

Min problemstilling og mitt forskningsspørsmål dannet utgangspunkt for hva jeg skulle se etter i datamaterialet. Med forskningsspørsmålet som utgangspunkt ble oppgaven å få frem temaet i informasjonen og finne ut hva informantene var opptatt av i denne sammenheng.

For å få inntrykk av helheten i materialet, ble hvert enkelt intervju gjennomgått og forenklet gjennom meningsfortetting. Det innebar at meningen og det sentrale i det som ble sagt ble sammenfattet til korte formuleringer og til et lite sammendrag av det informasjonen i informantenes utsagn inneholdt. Memos nedtegnet i etterkant av intervjuene ble også tatt med i sammenligning med meningsenhetene.

Med utgangspunkt i meningsenhetene prøvde jeg å identifisere og finne sentrale temaer sett fra informantenes perspektiv slik jeg tolket det. I følge Kvale (2009), er det viktig å gjøre dette på en så uforutinntatt måte som mulig. Meningsenhetene fra de ulike informantene ble sammenlignet og jeg fant på denne måten tyngden i materialet. Dette utgjorde en ny helhet.

Hovedtemaene fra meningsenhetene ble kategorisert i hoved- og underkategorier for å strukturere og skape bedre oversikt over temaene.

I dette prosjektet er det to typer informanter, minoritetsforeldre og fagpersoner. Kategorier som fremkommer i hvert intervju ble systematisert og sammenlignet innenfor gruppene og på tvers av gruppene med sikte på å finne sammenfallende og avvikende uttrykk for informantenes opplevelse. Dette beskrives av Dalen (2008), som kontrastmetoden. Denne metoden er spesielt egnet ved bruk av flere informantgrupper og for å gi et mer helhetlig bilde av fenomenet som studeres.

I analyseprosessen vekslet jeg mellom de ulike deler i materialet for å sammenligne deler og helhet for å kvalitetssikre arbeidet.

For å ivareta informantperspektivet utgjør informantens sitater og forklaringer store deler av analysen. Dalen (2008), omtaler dette som den egentlig empirien. De suppleres og tolkes med egen og andres teoretiske vurderinger.

4.9 Ethiske refleksjoner

Studien er gjennomført i henhold til etiske og metodiske retningslinjer som det er gjort rede for i denne oppgaven. Prosjektet er godkjent av Norsk samfunnsvitenskaplige datatjeneste. Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap er lagt til grunn for undersøkelsen. Det innebærer at krav om informasjon, frivillighet, konfidensialitet og informert samtykke er ivaretatt.

Mine informanter er i en spesielt sårbar posisjon både i kraft av å ha minoritetsbakgrunn og i å være foreldre til et barn med funksjonsnedsettelse. Jeg må derfor også vise forsiktighet i forhold til å skape inndelinger og bruke termer som kan gi grunnlag for generalisering og stigmatisering av mine informanter (Befring, 2007).

Informantene mottok skriftlig informasjon som i tillegg ble gjennomgått muntlig i forkant av intervjuene. Samtykkeerklæringen ble underskrevet etter at alle informantene både hadde mottatt skriftlig og muntlig informasjon. På den måten

forsikret jeg meg om at informantene hadde fått tilstrekkelig informasjon og at de hadde en klar forståelse av deltagelsen i studien. Dette var særlig viktig i forhold til den ene gruppen av informanter, men følte også som en kvalitetssikring i forhold til prosjektet.

Jeg informerte også om min rolle i prosjektet for ikke å skape et inntrykk av at jeg var i en hjelperolle.

5. Presentasjon av intervjuene

I dette kapittelet presenteres intervjumaterialet og drøftes som beskrevet under kap.4.7.2 og 4.8. For å ivareta det fenomenologiske perspektivet, utgjør informantens sitater og forklaringer store deler av analysen.

Utvalget besto av tre fagpersoner og to par minoritetsforeldre. Se kap. 4.4.2 og 4.4. Fagpersonene uttaler seg om minoritetsforeldre generelt, mens foreldrene uttaler seg om sin personlige erfaring. Ingen av informantene har samarbeidet med hverandre.

5.1 Hensikten med samarbeidet

Begge informantfamiliene ble introdusert for ansvarsgruppe tidlig i barnas liv. For den ene familien ble det opprettet ved sykehuset rett etter fødsel. For de ble ansvarsgruppen første møte med fagpersoner som skulle følge opp barnet. For den andre familien ble den startet i forbindelse med barnehagestart da barnet var halvannet år.

Sosionomen tok initiativet og så møtte vi både fysioterapeuten fra bydelen og pp- tjenesten der. Det skjedde rett etter han ble født. Det var at det som var rundt han skulle komme i gang og skje videre. Vi hadde null erfaringer med det, så sosionomen satte i gang. For oss ble det veldig viktig. Barnet var mye syk så vi trengte hjelp til å finne ut av ting.

Begge familiene beskriver det som betydningsfullt at ansvarsgruppen ble opprettet. De opplever at ansvarsgruppa fører til at de får hjelp til å finne frem og til å komme i kontakt med ulike hjelpeinstanser. Foreldrene uttrykker at de føler ansvarsgruppen fører til endringer som gjør hverdagen letter for de.

Vi tok opp i ansvarsgruppa det med fysioterapeut. Vi hadde vært hos fysioterapeut to ganger, men det var lite, han trenger mer. Etter kommer fysioterapeut i barnehagen og han får hjelp der. Det er bra for oss.

Den andre familien sier:

Jeg tror kanskje ikke vi ville fått spesialklasse om det ikke hadde vært for ansvarsgruppa.

5.1.1 Drøfting av hensikten med ansvarsgruppe

Foreldrene har en oppfattelse av at det faktisk var ansvarsgruppen som bidro til at de fikk mer hjelp til fysioterapeut og til spesialklasse. At foreldrenes første møte med ansvarsgruppen bidro til mer ressurser og ble en positiv erfaring for de, preger deres oppfattelse av ansvarsgruppens betydning. Om familiene hadde hatt et første møte som ikke hadde medført endringer, ville holdningen kanskje vært en annen.

En tidligere undersøkelse gjort av Tøssebro og Lundebj (2006), viser at tidlig opprettelse av ansvarsgruppe har stor betydning for hvordan ansvarsgruppen fungerer. I tilfeller hvor ansvarsgrupper ikke fungerer, beskrives ansvarsgruppen som nok en kamparena. Tidlig kontakt med aktuelle fagpersoner og at tiltak settes i gang vil derfor være grunnleggende for et godt samarbeid.

5.1.2 Samordning

Begge informantgruppene har en felles forståelse av ansvarsgruppens formål. En slik felles forståelse vil være viktig for hvilke krav og forventninger som kan stilles til samarbeidet. Både foreldrene og flere av fagpersonene ser behovet for samordning fra hjelpeinstansenes synsvinkel.

I barnehagen, sett fra vårt ståsted så opplever vi det som veldig nyttig, det å få til samtaler med flere fagpersoner på samme tid og jeg har opplevd at misforståelser har blitt oppklart og at vi har fått et mer utfyllende bilde av familiens situasjon. Det er nyttig i forhold til jobben vår.

En annen av fagpersonene fremhever samordning som spesielt viktig hvor samarbeidet inkluderer foreldre med minoritetsbakgrunn.

Så er det noe med at alt blir løftet opp litt og så får vi plukka sammen noen tråder som kanskje ikke er så lette å forstå ellers og det er kanskje faktisk ekstra viktig i forhold til der hvor språk er en barriere. Foreldrene klarer ikke alltid å gjengi hva de har hatt og da får vi jo et litt tydeligere bildet på det.

I motsetning til de andre informantene som fremhever hjelpeapparatets behov for samordning, ser en av fagpersonene det fra foreldrenes synsvinkel.

Ideelt sett så tenker jeg at det må være å ha et sted hvor foreldrene kan få hjelp til å få den hjelpen de trenger. Og at det kan være et sted som det kan koordineres da. Sånn at de liksom slipper å forholde seg til en og en instans og måtte si ting mange ganger. At ansvarsgruppe skal være en gruppe som har godt kjennskap til familien og barnet da og familiens behov.

Informantene er samstemte i at samordning er formålet med ansvarsgruppa, men vektlegger her ulikt hvem dette er viktig for. Foreldrene og flere av fagpersonene fremhever behovet for informasjon mellom fagpersonene som det sentrale, mens den andre fagpersonen fremhever det å hjelpe foreldrene. Dette motsetningsforholdet trenger ikke nødvendigvis bety at det ene utelukker det andre. En av fagpersonene beskriver det på denne måten:

Det er jo tenkt foreldrenes, at til en hver tid foreldrenes behov rundt det å ha dette barnet skal være i fokus, men det er klart at noen ganger så blir det jo hjelpeapparatets behov for å få klargjort ting og ta opp temaer. Men det er jo de tingene som er, de problemstillingene som er aktuelle for den enkelte familie som man må ta opp.

5.1.3 Drøfting av samordning

Ansvarsgruppen beskrives av Statens helsetilsyn (2008), som et viktig verktøy for samordning. Informantene beskriver det samme. Minoritetsforeldrene og fagpersonene mener at ansvarsgruppas formål er å samordne tiltakene rundt det funksjonshemmede barnet, men de ser samordningen fra ulike perspektiver.

Foreldrene og flere av fagpersonene fremhever hjelpeapparatets behov for samordning, mens en av fagpersonene ser det fra foreldrenes perspektiv.

Ansvarsgruppen skal gjøre det enklere for familien å forholde seg til tjenesteapparatet og lette familiens situasjon ved å samordne planer og tiltak (Ibid). Dette samsvarer med det første perspektivet. Det understrekes også at det er viktig å ta den enkelte brukers perspektiv og ivareta dette i samsvar med den enkeltes behov (Ibid), noe som samsvarer med den andre informantens perspektiv. Ansvarsgrupper bør være begge deler.

At informantene har ulikt perspektiv på samordning betyr ikke nødvendigvis at de utelukker det andre perspektivet. Flere av fagpersonene og foreldrene mener at samhandlingen mellom fagpersonene kommer foreldrene til gode ved at de får bedre oversikt. Faren er når informasjonen mellom fagpersonene blir mer sentral enn å ivareta foreldrenes perspektiv. Om fagpersonen inntar en ekspertrolle hvor deres oppfatninger og planer blir det sentrale, kan det gå på bekostning av foreldrenes interesser og behov. For å unngå at det skal skje må fagpersonene anerkjenne foreldrenes erfaringskompetanse på lik linje med sin egen. Fagpersonene må ivareta brukerperspektivet og være brukerorientert. Se kap. 3.2 og 3.2.1

Jeg tolker mine resultater i undersøkelsen som at både minoritetsforeldrene og fagpersonene opplever at de ivaretar dette.

5.2 Relasjonelle aspekter ved samarbeidet

5.2.1 Foreldrenes rolle

Den ene familien uttrykker at de har en sentral rolle i gruppa. Far sier han snakker mye og gir uttrykk for at han tar aktiv del i saker som blir tatt opp på møte. Den andre familien opplever at ansvarsgruppa er et sted de kan ta opp ting de lurer på og få svar på sine spørsmål. Han sier det litt humoristisk: "*Vi bare sitter på møte*". Dette utsagnet tolker jeg som at han har en passiv rolle. Fagpersonene beskriver også at de opplever at minoritetsforeldre har en litt passiv rolle.

Foreldrene får uttale seg, men det er ofte de ikke sier så mye i den gruppa her da. De lytter nok mer enn de prater. Jeg ville jo tenkt om meg selv i samme situasjon i et land hvor jeg kanskje ikke behersket språket så godt, så er jo det ganske naturlig.

Familien som opplever å ha en sentral rolle i gruppa har hatt ansvarsgruppe i mange år. De har opparbeidet seg en trygghet og kjenner fagpersonen i gruppa godt i motsetning til den andre familien som ikke har de samme språkkunnskapene og ikke kjenner systemet like godt.

Fagpersonene i undersøkelsen uttrykker at foreldrene skal ha en sentral rolle, samtidig som det ligger noen begrensninger i den rollen de kan ha.

En av informantene uttrykker at det faktisk er fagpersonene sin oppgave å få foreldrene til å bli trygge i rollen sin.

Foreldrene skal i hvert fall få være i fokus med barnet sitt i ansvarsgruppen. De blir hørt på og så får de styre en del av den jobben som gjøres innenfor. Samtidig så er det jo vi i hjelpeapparatet i barnehagen eller hva det er, som vet noe om hvilke problemstillinger som kan oppstå. Så vi må altså styre en del ting der, men det må i hvert fall være en enorm respekt om at det er foreldrene sine barn. Det er de som eier alle de problemene som vi er satt til å hjelpe de med. Så foreldrenes oppgave blir jo på en måte å være seg sjøl der og da og så blir det vi andre som må få de så trygge at de kan være seg sjøl på en måte, at de ikke er redd for å si det de mener at de ikke er redd for å si nei.

Flere av fagpersonene mener at foreldrene er i en utsatt rolle i ansvarsgruppa ved at makten i samarbeidsforholdet ligger hos fagpersonene. Dette forholdet uttrykte alle fagpersonene at det var viktig å ha et bevist forhold til. En av fagpersonene sa:

Jeg tenker på at de får jo høre veldig mye, det er sånn som jeg får litt vondt av. Veldig mange skal mene noe om deres barn. Det er derfor jeg sa at dette intervjuet er litt sånn touchy for foreldrene. Vi vil jo det beste for deres barn så jeg har ikke opplevd at det er en sånn ubehagelig stemning der, men det er klart at foreldrene prater jo lite i forhold til hva alle andre gjør som skal mene noe.

En annen av de uttrykte det på denne måten:

Jeg sitter med litt sånn magefølelse av at det må være ganske tøft for foreldrene og det tenker jeg over når jeg går dit og over hvordan jeg legger frem og hvordan jeg formidler ting der, det er viktig for foreldrene. Jeg har en sånn filosofi at det ikke skal komme nye ting for foreldrene der som jeg ikke har snakket med dem om på forhånd så ikke de får mange overraskelser for da vil de jo forbinde det med noe ubehagelig.

5.2.2 Drøfting av foreldrenes rolle

Foreldrene skal ha en sentral rolle i ansvarsgruppa. De er viktige ressurspersoner og er ansvarlige for barna sine.

Informantene har ulikt syn på hvilken rolle foreldrene har i ansvarsgruppa. De fleste mener foreldrene har en passiv rolle, unntaket er en av foreldrene som mener han har en sentral rolle.

Foreldrenes passivitet kan komme av ulike årsaker. Flere av informantene mener at språkproblemer kan gjøre at foreldrenes rolle er lite fremtredene. Manglende språkkunnskaper kan medføre begrenset kommunikativ kompetanse noe som gjør foreldrene lite aktive i kommunikasjonen.

En annen årsak til foreldrenes passive rolle kan være at rollene i gruppa ikke er definert, slik at de opplever en usikkerhet til egen rolle. De er usikre på hva som forventes av de og hva de kan forvente av hjelpeapparatet. Det vil derfor være av betydning å definere situasjonen man går inn i og at fagpersoner og foreldrene definerer sin egen rolle. Det er viktig at det ikke blir overvekt av faglige diskusjoner slik at fagpersonene glemmer å lytte til foreldrene. Foreldrene møter i ansvarsgruppen som eneste ”ikke- profesjonell” det må fagpersonene ta hensyn til.

Relasjonen mellom minoritetsforeldre og fagpersoner er av overordnet betydning for samarbeidet. For at foreldrene skal få en aktiv rolle må de oppleve trygghet og tillit til personene rundt seg. Fagpersonene må snakke med og ikke til foreldrene, på den måten vil foreldrenes perspektiv komme til syne.

Passivitet kan også komme av lite tilgjengelig informasjon. Det er fagpersonene som sitter med tilgang til kunnskapen. Det gjør at det er de som avgjør hvor mye av informasjonen som skal være tilgjengelig for foreldrene. Å kontrollere kunnskap bidrar til mer makt og ulikheter i relasjonen og til avhengighet for den som ikke sitter med samme kunnskap. Det er derfor fagpersonenes ansvar at minoritetsforeldre får nok informasjon noe som er en forutsetning for en likeverdig relasjon.

Når foreldrene mottar informasjon må fagpersoner også sikre seg at foreldrene er i stand til å nyttiggjøre seg av informasjonen. Det er nødvendig å vite hvilke forutsetninger minoritetsforeldre har for å forstå og tilpasse informasjonen som blir gitt. Det er viktig at informasjon utveksles og ikke bare gis. Minoritetsforeldrene må få en forståelse av samarbeidet de går inn i.

5.2.3 Foreldrenes innflytelse

Foreldrene forteller at de opplever at de har innflytelse på det som skjer i ansvarsgruppa. De involveres i forkant av møtene slik at de kan påvirke innholdet og de føler at de blir tatt med på råd og beslutninger. En far understreker viktigheten av at foreldrene opplever at de har reel innflytelse. Han trekker frem dette når han snakker om prosessen de har vært igjennom med valg av skole i forbindelse med barnets skolestart.

Vi var veldig usikre på hva vi skulle velge, vanlig skole eller spesialklasse. Så nå har vi søkt spesialklasse. Vi har i etterkant fått tilbakemelding på at vi har valgt riktig. Jeg synes det var bra, ikke blande seg og uttale seg etterpå.

Fagpersonene trekker frem ulike ting når de snakker om foreldrenes innflytelse. Alle er enige om at de kan ha innflytelse. Forskjellen går på om de faktisk har det. En av informantene uttrykker det på denne måten:

Ja, jeg opplever at foreldrene har innflytelse absolutt. Det er jo foreldrene som må avgjøre hva de ønsker for barnet sitt, men så er det jo ikke alltid det blir slik de ønsker. De kan ønske et tilbud for barnet sitt, men så ender de opp med noe helt annet. Sånn sett får de jo ikke innflytelse.

Flere av fagpersonene mener at foreldrene ikke benytter seg av sin mulighet til å ha innflytelse. På spørsmålet om hun opplever at foreldrene har innflytelse svarer hun:

Hvis de vil absolutt, men jeg har ikke opplevd så mange som vil i denne gruppen her. Det er stor forskjell på den etnisk norske gruppen og denne gruppen her når det gjelder ønske om innflytelse i hvert fall sånn vi opplever det og at de reelt gjør noen ting for å ha innflytelse. Jeg har ofte hatt foreldre som egentlig språklig så skulle de jo og sånn som jeg kjenner de ellers hvor de er flinke til å sørge for at de egentlig får rettighetene sine, så har de ligget litt lavt i krav og forventninger til ansvarsgrupper tenker jeg.

At foreldrene ikke stiller krav forklarer hun med foreldrenes usikkerhet og at de opplever det som vanskelig å stille krav fordi det å ha et barn med nedsatt funksjonsevnen er forbundet med skam.

En av fagpersonene kom også med et eksempel på hvordan minoritetsforeldres uttrykte behov i ansvarsgruppen, har fått innflytelse på systemnivå. Hun forteller at mange minoritetsforeldrene ikke ønsker et avlastningstilbud med overnatting for barna sine, men at systemet ikke tidligere har lagt til rette for det. Hun sier:

I bydelen her har de etter hvert satset på et tilbud uten overnatting i helgene. De har laget et tilbud spesielt tilpasset minoritetsforeldrenes behov, så da blir jo det en innflytelse i en større sammenheng. Foreldrene har vært med og vært en pressgruppe uten at de har visst om det selv. For det at i bydelen så vet man etter hvert at de minoritetsspråklige foreldrene ikke vil ha det. Og det tenker jeg er jo en måte at foreldrene har innflytelse at man da kreerer et tilbud tilrettelagt foreldrene.

5.2.4 Drøfting av foreldrenes innflytelse

Foreldrene og en av fagpersonene i undersøkelsen mener at foreldrene har innflytelse. Foreldrenes innflytelse innebærer at det er de som skal ta avgjørelser for sitt eget barn. Minoritetsforeldrene opplever at fagpersonene anerkjenner deres foreldreautoritet og at de får mulighet til å utøve innflytelse på det som foregår i ansvarsgruppen.

Noen av fagpersonene mener foreldrene har mulighet til innflytelse, men at de ikke benytter seg av den. At foreldrene ikke benytter seg av denne muligheten begrunnes med foreldrenes usikkerhet og foreldrenes holdning til at funksjonshemming oppleves som tabu. Dette punktet er nærmere beskrevet under pkt.

Andre årsaker kan være samarbeidsklimaet og relasjonen mellom partene se pkt. En annen årsak kan være at foreldrene ikke kjenner til lover og rettigheter og hva som forventes av de i samarbeidet. Minoritetsforeldre kan ha en bakgrunn fra kulturer der det offentlige har en annen rolle. Mye av ansvaret som tillegges det offentlige her, har familien selv ansvar for i andre statsforvaltninger. Foreldrene har derfor ingen erfaringer med hva de kan stille krav om eller hvilken mulighet de har til å påvirke prosesser.

En av fagpersonene understreker at det ligger noen begrensninger forankret i systemet, på hvilken innflytelse foreldrene kan ha. Foreldrene kan komme med ønsker, men de er ofte prisgitt det tilbudet de får. Dette omtales av Tøssebro og Ytterhus (2006), som ”skinn-innflytelse”. Tilbudene vil til enhver tid avhenge av tilgjengelige ressurser i systemene og det vil det være vanskelig å gjøre noe med. En av informantene kommer allikevel med et eksempel på at foreldrene også kan ha innflytelse på systemnivå, hvor minoritetsforeldrene ble en pressgruppe som medførte at kommunene gjorde forandringer i systemet.

Jeg tolker informantenes utsagn som at foreldrene har innflytelse og at fagpersonene respekterer denne autoriteten. Det er fagpersonenes oppgave å få de til å benytte seg av denne.

5.2.5 Medvirkning og delaktighet

En av familiene beskriver sin medvirkning i ansvarsgruppa begrenset til det å gi informasjon. De gir uttrykk for at de overlater beslutninger vedrørende det som skjer barnet på andre arenaer enn hjemme til fagpersonene. De har stor tillit og respekt for fagpersonenes kompetanse.

Den andre familien forteller at de er aktivt medvirkende i ansvarsgruppen og gir klart uttrykk for at han ønsker å ha en aktiv rolle.

Hvis det er ting jeg er uenig i så sier jeg rett i fra. Jeg er en far som står på. Det er akkurat som samme system i det landet vi kommer fra, du må stå på hvis du bare sitter der kommer det ingen og hjelper deg. Han trenger hjelp og må få det.

Denne faren uttrykker at han har en klar forventning om at hjelpeapparatet stiller opp. Han er ikke redd for å stille krav til fagpersonen og opplever at hans innsats er nødvendig for å ivareta barnets rettigheter. Det å kunne stille krav betinger at man vet noe om hva man kan stille krav om. Denne familien har lang erfaring med ansvarsgruppe og det er sannsynlig at de har opparbeidet seg en kunnskap om hvordan systemet fungerer i motsetning til den andre familien som har mindre erfaring med ansvarsgruppen.

Fagpersonene trekker frem individuell plan når de snakker om foreldrenes medvirkning. Dette er en prosess de mener foreldrene deltar aktivt i. Flere av fagpersonene sier at de opplever foreldrene som lite aktive i ansvarsgruppa, men er enige i at det er individuelle forskjeller. At foreldrene oppleves som lite aktive begrunner de med at ansvarsgruppa kan oppleves som en presset situasjon som ikke innbyr til medvirkning og at foreldrene har mer enn nok med å ta til seg all informasjonen som blir gitt. Foreldrene mangler kapasitet og overskudd til å engasjere seg.

En av fagpersonene opplever at foreldrene medvirker aktivt, men understreker at fagpersonen sitter med et ansvar for å få foreldrene til å medvirke. Hun sier:

Jeg har vel også noen fordommer på at de kanskje ikke tør å si hva de mener. At de har mer respekt for at vi hjelpeapparatet på en måte kan bli autoritetspersoner. Det er viktig å ikke sy puter under armene på dem, men orientere de. Prøve å få de til å si hva de mener, prøve å få til det tillitsforholdet at de kan tørre å si, at de ikke bare godtar det vi mener og sier. Vi må informere dem om hvilke rettigheter de har, men la de få mulighet til å gjøre jobben selv. De er jo fullt i stand til det om de får muligheten til det.

Hun sier videre at det er viktig at fagpersonene har en anerkjennende holdning til foreldrene, og at det kan føre til at foreldrene blir mer delaktige.

Jeg har opplevd at foreldre er virkelig delaktig, at de har en opplevelse at dette funker for dem og at alle bidrar likeverdig. Der man behandler foreldrene med en stakkars deg holdning opplever jeg ingen likeverdighet. Det er det, det handler om, og få en opplevelse av at man er likeverdig, man har bare forskjellige innfallsvinkler.

Hvis man verken forstår språket eller mangler kunnskap om hva ansvarsgruppe er og kan bidra med, vil det være vanskelig å vite på hvilken måte man kan bidra selv.

5.2.6 Drøfting av medvirkning og delaktighet

Brukermedvirkning blir sett på som en grunnleggende verdi. Det er ikke bare en rettighet foreldrene har, men er også et viktig virkemiddel for å bedre kvaliteten på samarbeidet.

Foreldrene har ulikt syn på sin medvirkning i ansvarsgruppen. En av foreldrene opplever at han medvirker og deltar aktivt i arbeidet i ansvarsgruppa og beskriver seg selv som en pådriver. Den andre familien mener deres medvirkning begrenser seg til å gi informasjon.

Fagpersonene mener at minoritetsforeldre er delaktige i arbeidet med individuell plan, men har ulik oppfattelse av hvor delaktige foreldrene er i forhold til andre områder i samarbeidet. Individuell plan er en rettighet som brukeren og i dette tilfelle foreldrene har. Det er et klart definert arbeidsområde som fagpersonene er forpliktet til å involvere foreldrene.

En av informantene understreker at hvilke holdninger minoritetsforeldre blir møtt med av fagpersoner er avgjørende for hvordan de medvirker i ansvarsgruppa. Om fagpersoner ikke tar hensyn til eller undervurderer foreldrenes kompetanse vil det styrke foreldrenes hjelpeavhengighet og undergrave deres selvstendighet.

Fagpersoner kan ofte ha en velmenende hjelperolle som styrker dette forholdet.

Det kan være lett å overkjøre foreldre og foreldre kan i møte med fagpersoner oppleve at de har en underlegen posisjon. Det er av betydning at hjelpeapparatet ikke bidrar til å styrke familiens avhengighet av andre, men i stedet kan jobbe for å styrke foreldrenes løsningsstrategier og mestringsmuligheter. Dette kan oppnås ved å vise en grunnleggende respekt for foreldrene. Fagpersoner i hjelpeapparatet må ha brukerperspektivet i fokus og tenke brukermedvirkning. Se kap. 3.2 og 3.2.1

Minoritetsforeldre kan også ha en kulturell bakgrunn som ser fagpersoner i en ansvarsgruppe som autoriteter. Det er viktig at fagpersoner har en bevissthet i forhold til dette og slik at de ikke misbruker den makten dette gir i relasjonen. Se pkt

5.3 Kommunikasjon

Foreldrene opplever at de har god kommunikasjon med fagpersonene i ansvarsgruppa. De føler de blir lyttet til og at det de sier er blir tatt på alvor. En far sier:

”Vi opplever det som veldig bra, vi kan fortelle alt. Alle hører på det vi har å si. De forstår hva vi sliter med og vil hjelpe oss”

En mor sier at det er en del hun ikke forstår på grunn av språket, men at fagpersonene og mannen er flinke til å forklare. Denne familien har en koordinator som snakker med de i etterkant av møte slik at de kan komme med spørsmål og oppklare uklarheter. Denne oppfølgingen fremstiller mor som viktig for at hun skal få med seg innholdet i møte.

Dette forholdet sier noe om at denne moren ikke har samme mulighet til å delta i kommunikasjonen som foregår i ansvarsgruppa som de andre. Det betyr at hennes deltagelse er redusert til en som mottar informasjon og at fagpersonene i ansvarsgruppa heller ikke kan benytte seg av hennes ressurser.

Flere av fagpersonen har erfaringer med foreldre som har begrensede muligheter for å delta i kommunikasjonen.

Jeg har vel inntrykk av at de i de aller fleste tilfellene forstår i hvert fall hva som blir sagt, men aktive i dialogen det er det få som er.

En annen sier:

Noen har jo kanskje ikke så gode språklige forutsetninger, men jeg har ikke opplevd at det er så dårlig at man ikke kan kommunisere med hverandre.

En av fagpersonene fokuserer mer på viktigheten av å fremme et godt klima for kommunikasjon.

Men det er klart alle har jo et ansvar for å bidra på en positiv måte. Og det er viktig å få en kommunikasjonsform som fremmer løsninger. Jeg mener ikke at det ikke nødvendigvis kan komme frem med uenighet, men at man må være forsiktig med å ha en sånn kommunikasjonsform som gjør det litt utrygt og vanskelig. For jeg tenker at en ansvarsgruppe skal fremme løsninger. Samtidig er det viktig å få frem at vi mener forskjellig, men det er jo fakta. Men diskusjoner og krangler og hvem som skal gjøre hva, det tenker jeg at man ikke skal ha i en ansvarsgruppe. Og samtidig skal man jo ikke skåne foreldrene for uenigheter det er ikke det. Man skal ha fokus på å finne løsninger på ting, få frem problemstillinger selvfølgelig, men finne løsninger på det.

5.3.1 Drøfting av kommunikasjon

Forståelse og tillit må være på plass før man kan få til god kommunikasjon. Uten en slik forståelse blir det vanskelig å kommunisere og formidle og ta imot viktig informasjon.

Informantgruppene har ulikt syn på hvordan de opplever kommunikasjonen i ansvarsgruppa. Minoritetsforeldrene i undersøkelsen opplever at kommunikasjonen mellom dem og fagpersonene er god. Flere av fagpersonene opplever på den annen side at minoritetsforeldre har begrensede muligheter for å delta i kommunikasjonen. Dette begrunner de med begrensede språkferdigheter.

Språkbarrieren kan føre til at kommunikasjonen blir på ”overflaten” og at det oppleves som en begrensning for hva man kan snakke om. Det vil også kunne skape en usikkerhet om hva som blir forstått og hvordan informasjonen blir fortolket. På

---

den annen side kan det være lett å undervurdere personer med utilstrekkelige språkkunnskaper. Begrenset ordforråd og dårlig uttale betyr ikke nødvendigvis at minoritetsforeldre har manglende kunnskaper eller forståelse. Se kap. 3.5

Fagpersonene i undersøkelsen opplever at far er den som deltar i kommunikasjonen, mens mor oppleves som taus. Mange minoritetsfamilier har et kjønnsrollemønster hvor mennenes rolle er knyttet til den offentlige sfære og kvinnen til den private. Mannen er den som uttaler seg på vegne av familien, mens kvinnene er den som i praksis har den daglige omsorgen og hovedansvaret for barnet. Mor sitter derfor med mye viktig kunnskap om barnet som det er viktig for fagpersoner å få innsikt i. Det er også viktig å få mor på banen fordi hun i mange tilfeller er den som utøver omsorgen for barnet. For å sikre en helhetlig forståelse hos foreldre og fagpersoner vil det derfor være viktig å involvere begge foreldrene.

5.3.2 Erfaringer med bruk av tolk

Foreldrene i undersøkelsen ønsker ikke å benytte seg av tolk. Tre av foreldrene mener de har gode nok norskkunnskaper til å forstå og gjøre seg forstått på norsk. De uttrykker det på denne måten:

Nei. I begynnelsen bestilte de tolk på sykehuset, men jeg sa at vi trenger det ikke. Følelsene er sterke, men vi trenger ikke tolk. Vi klarer oss uten. Språk er viktig.

Den andre familien har samme holdning:

Nei, bare på sykehuset, der har vi brukt tolk en gang. Vi bare skjønner ikke medisinnavn og vanskelige ord alt det andre går bra.

Fagpersonene har erfaringer med at foreldre ikke ønsker å benytte seg av tolk også der hvor de anser at behovet har vært tilstede. Dette beskrives som et dilemma.

Vi opplever jo ofte at foreldrene ikke ønsker å bruke tolk. Så vi prøver jo, vi vil jo gjerne respektere det også. Men når det har vært brukt, så er det fordi det har vært ganske kompliserte saker. Det har da vært viktig at foreldrene hadde forståelse av, hva skal jeg si, det har vel da vært presentert som at det har vært fagpersoners behov for å ha tolk. Jeg har ikke opplevd at foreldrene noen gang har sagt ja, det vil vi ha.

En av fagpersonene trekker frem et eksempel hvor det ble brukt tolk selv om foreldrene i utgangspunktet ikke ønsket det, men allikevel fikk et positivt utfall:

Jeg opplever at de gangene jeg har ønsket å ha tolk så har ikke det vært noe problem, foreldrene har akseptert det. Som i det ene tilfelle hvor den ene av foreldrene snakket relativt bra norsk, men den andre ikke noe norsk. De begynte med å si, nei, vi trenger ikke tolk for far kan tolke. Etter hvert ble mor klar på det at det er viktig å ha med tolk. Når hun skjønnte at hun hadde en misjon at hun hadde en funksjon i den ansvarsgruppa, at det ikke bare var et sted hvor mannen satt å prata eller de andre prata og det ikke handlet om henne, så tror jeg at det ble utrolig viktig for henne å ha med tolk, ikke bare for at hun skulle forstå, men også for at hun skulle få sagt sine ting. Så det å ha tolk tror jeg er veldig viktig.

Flere av fagpersonene har liten erfaring med å bruke tolk, men uttrykker ønske om å bruke det mer:

I forhold til flerspråklige så tror jeg vi må være flinkere til å bruke tolk. I noen tilfeller ser jeg at vi med fordel kunne brukt tolk selv om vi ikke gjør det. Det er jo en vurdering i forhold til hvor mange voksne vi er på møte også, da det er vanskeligere å gjennomføre en samtale via tolk.

En av fagpersonene som har mer erfaring i å bruke tolk fremstiller utfordringene ved å bruke tolk på denne måten:

Det er jo avhengig av kvaliteten det tenker jeg. Det krever litt disiplin i et møte, men det kan jo være greit så må man tenke seg litt mer om og vente, men det er klart det er noen utfordringer i det å bruke tolk. Du kan ikke avbryte på samme måte, men det er jo en teknikk man må trene seg i egentlig. Så jeg tenker at det er veldig lurt.

Flere av informantene føler seg usikre i tolkesammenheng og en av de sier:

Og det jeg av og til har lurt på blir det jeg sier riktig tolket nå. Så det blir en sånn ekstra ting. Nå kan man aldri være helt sikker på at norske foreldre også skjønner det jeg mener, det vil alltid være der, men selve det språklige og jeg har vel en mistanke om at ikke alle tolker er like gode, men det er jo vanskelig å kontrollere når man ikke kan språket.

5.3.3 Drøfting av erfaringer med bruk av tolk

I forhold hvor språkbarrierer oppleves som en begrensning for samarbeidet bør det benyttes tolk. Tolken kan ha en avgjørende betydning for å skape en felles forståelse mellom minoritetsforeldre og fagpersoner. En forutsetning og en nødvendighet for dette er at tolken har foreldrenes tillit for å få til en god kommunikasjon.

Foreldrene i undersøkelsen mener at behovet for tolk ikke er tilstede. Dette selv om mor i den ene familien gir uttrykk for at det er mye hun ikke forstår i ansvarsgruppen. Mannen fungerer som tolk. Det anbefales ikke å bruke andre familiemedlemmer som tolk. Se kap.3.7. En slik praksis gjør at det blir mange roller for mannen å forholde seg til. Han skal både være oversetter, mottaker og formidler av informasjon og morens bindeledd til fagpersonene. Det er en stor oppgave som er vanskelig å håndtere. Dette skaper et uheldig avhengighetsforhold både i relasjonen mellom mor og far og i relasjonen mellom foreldrene og fagpersonene.

Alle fagpersonene mener de ofte møter motvillighet hos minoritetsforeldre til å bruke tolk også der hvor det eksisterer reelle språkproblemer.

Det er nødvendig å finne ut av årsaken til at familien ikke ønsker tolk. Det kan være ulike grunner til at de ikke ønsker det. Når fagpersoner ønsker å bruke tolk, kan det av foreldre oppfattes som negativt at deres språkkunnskaper blir vurdert som en mangel de opplever at de ikke har. Hvis fagpersoner opplever at behovet for tolk er til stede, er det viktig at de formidler det på en måte som ikke oppleves som krenkende av minoritetsforeldrene.

Minoritetsforeldre kan beherske norsk språk i en kontekst, mens i andre kontekster som for eksempel i en ansvarsgruppe hvor en bruker andre begreper og faguttrykk kan det medføre vanskeligheter og behovet for tolk vil da være tilstede. Noen ganger

kan tolk være en forutsetning for at fagpersoner skal kunne utføre oppgavene sine på en faglig og etisk måte.

En annen årsak kan være at foreldrene ikke har noen erfaring med eller dårlig erfaring med å bruke tolk. Det er derfor viktig at slike forhold avdekkes i forkant.

En tungtveiende årsak for mange kan nok også være, at de ikke ønsker at flere utenforstående skal få innsyn i deres private anliggende. Ansvarsgruppen kan være et stort møtefora med mange personer å forholde seg til.

Holdninger til klasse- og statusforskjeller kan også ha betydning for om foreldrene vil ha tillit til en tolk.

Fagpersonene i undersøkelsen ser viktigheten av å bruke tolk og mener de burde brukt det mer. Flere av de beskriver situasjoner hvor de har undervurdert språkproblemer. Fagpersonene mener at de på denne måten lar foreldrene opptre selvstendig, men i stedet skjer det motsatte. Foreldrene gis ikke mulighet til å uttrykke seg, noe som vil forsterke avhengigheten til hjelpeapparatet.

Det er ulik praksis i de forskjellige bydelene hvor informantene kommer fra til å bruke tolk. Den ene bydelen har retningslinjer som tilsier at det skal være en lav terskel for bruk av tolk, mens i den andre bydelen er det liten tradisjon for å bruke det.

5.4 utfordringer ved samarbeidet

5.4.1 Knyttet til språk og kultur

Alle informantene beskriver utfordringer knyttet til språket, men at dette følges opp på ulike måter. En av foreldrene sier det slik:

Det er klart at ting er vanskeligere når ting er norsk, men uansett med den som har en funksjonshemming blir det en veldig belastning.

For denne informanten er den største utfordringen det funksjonshemmede barnet. Språk barrierer er noe som han må forholde seg til daglig og blir en del av hverdagen.

Ja, sånn som jeg sa til deg, at språklig så har vi det vanskelig vi kan ikke alt om systemet i Norge. Klart for norske foreldre er det mye letter når det gjelder systemet, men likevel føler jeg at det har gått bra.

En av fagpersonene sier:

Det er vanskeligere å samspille med noen som har et mangelfullt språk, i hvert fall hvis du ikke har tolk.

Fagpersonene opplever at det skaper en usikkerhet i samarbeidsforholdet når de ikke vet hva som er oppfattet og forstått og hvordan det blir fortolket. En av de beskriver det på denne måten:

Språket er en utfordring. Det er jo det å sikre at de forstår det vi snakker om, så vi bare sitter og prater og så forstår de ikke hva vi prater om. Det er jo noen ganger jeg har sett at de ikke har fått med seg alt. At jeg tenker at de forstår godt, men etterpå forstår jeg at de ikke har fått med seg alt.

En annen av fagpersonen opplever at:

Det språklige tenker jeg i stor grad er sånn teknisk, men det er jo også litt sånn forståelse av hva ting er. Så det er jo noen utfordringer der.

Foreldrene forteller at de synes det er mye å forholde seg til av regler, rettigheter og formaliteter rundt det funksjonshemmede barnet. Det kan være vanskelig å forstå hvordan systemet fungerer. Det oppleves som frustrerende når de av hjelpeapparatet blir oppfordret til å søke på ting, men får avslag av det samme systemet som ber de om å søke.

En del minoritetsforeldre forholder seg lite til skriftelighet og sånn, så da blir det viktig å lede de i det arbeidet slik at de får en forståelse av hva det innebærer. Altså på dette skjemaet skal det stå sånn og sånn, men jeg tenker jo at de vet best hva som skal komme fram for eksempel når det gjelder kartlegging av behov og sånn.

En av fagpersonene berører også dette problemet og hun forteller:

Det føles jo av og til litt sånn å kaste blå i øynene på foreldrene og kanskje spesielt minoritetsspråklige som ikke har den kunnskapen om systemene i Norge. Noen ganger så tenker jeg at det blir å lure foreldre på en måte at man kan være med på det. Så det er jo selvfølgelig viktig å spille med åpne kort, at det er viktig at dere søker, men at dere kan få nei, men jeg synes dere må søke allikevel. At alle skal forstå nyansene i det, det kan være vanskelig. At på en måte foreldrene tror at det er en rettighet de har, altså hva er forskjellen på en rettighet og en mulighet for eksempel og disse tingene der som vi som kjenner det norske systemet har mer føling av.

En av fagpersonene uttrykker at også de kan ha problemer med å forstå medisinske ord og faguttrykk som kan komme opp.

Vi andre som er til stede vi forsto jo heller ikke nødvendigvis disse faguttrykkene. Og det opplever jeg er godt for foreldrene å oppleve at vi andre heller ikke forstår.

5.4.2 Drøfting av utfordringer knyttet til språket

Felles verbalspråk er en forutsetning for kommunikasjon mellom minoritetsforeldre og fagpersoner. Forståelse av språket er vesentlig for forståelsen av det som skjer. Det betyr at man er i stand til å mestre mer enn ord og grammatikk, nemlig å ha kommunikative ferdigheter. Jeg har allerede drøftet noen aspekter ved språket under punktene om kommunikasjon og tolk. Se pkt.

Både minoritetsforeldrene og fagpersonene opplever at språket kan være en barriere. Fagpersonene håndterer språkproblemer ved å bruke koordinatorene som har tett oppfølging av foreldrene, eller ved å bruke tolk. Med dette forsøker de å sikre at foreldrene får tilstrekkelig informasjon og forståelse av hva som skjer.

Både minoritetsforeldrene og fagpersonene beskriver manglende forståelse for hva ting er og til hvordan systemet fungerer. Det er viktig at fagpersoner gir de kunnskaper om dette.

Mye av det som skjer i systemet rundt barn med nedsatt funksjonsevne, dreier seg om formelle og skriftlige ting. Det er mange skjemaer som skal fylles ut og søknader som skal skrives. Når man ikke behersker språket fullt ut kan det være vanskelig å finne ut

---

av og forstå noe av dette. For mange minoritetsforeldre kan det i tillegg være vanskelig å forholde seg til skriftlig informasjon på et annet språk enn morsmålet. Foreldrene vil derfor kunne trenge spesiell tilrettelegging for å mestre dette.

5.4.3 Utfordringer knyttet til kultur

Alle informantene opplever kulturforskjeller, men de ser det ikke som noen begrensning for samarbeidet. Foreldrene uttrykker det på denne måten:

Det er klart at vi har kulturforskjeller, men jeg synes vi må akseptere hva vi er og respektere hvilket samfunn vi lever i.

Alle fagpersonene gir uttrykk for at de har respekt for foreldrenes kulturelle bakgrunn:

Det er jo kultur og tradisjoner og sånn som er forskjellige, jeg opplever det til daglig, men har ikke hatt noe av den problematikken der. Det kan jo være måter vi jobber på som foreldrene ikke vil akseptere, det må vi respektere og løse sammen.

Alle fagpersonene er opptatt av å møte de minoritetsspråklige foreldrene individuelt uansett kulturell bakgrunn. To av de sier det som nedenfor:

Vi veldig opptatt av å møte alle på samme måte og møte de individuelt. Ingen er like verken de etnisk norske eller våre andre landsmenn. Vi er veldig opptatt av det individuelle og at alle skal oppleve trygghet.

Så er det litt avhengig av hvor lenge de har bodd i landet, hvor de kommer fra selyfølgelig. Men jeg tenker jo at det er viktig å vite, at det må være individuelt ut ifra hva slags erfaringer, hva slags bakgrunn foreldrene eller familien har. Men det er jo viktig å orientere de inn på at nå er de i Norge.

Flere av fagpersonene mener at enkelte foreldre har holdninger forankret i tradisjoner fra hjemlandet hvor barnets funksjonshemming oppleves som en straff og med en viss skam.

En kan jo også møte norske foreldre som har dårlig samvittighet og lur på om de har gjort noe galt ved å få funksjonshemmet barn, men jeg tenker vel at sånne tanker eller holdninger sitter sterkere hos noen minoritetsspråklige.

Fagpersonene fremhever enkelte forskjeller de mener kan være knyttet til foreldrenes kulturelle bakgrunn. Synet på fagpersoner som autoritetspersoner. Synet på det funksjonshemmede barnet som medfører at de ikke stiller krav. Holdninger til å ta vare på barnet selv.

På spørsmål om hva som oppleves som den største utfordringen for samarbeidet, svarer foreldrene at det er språket og manglende kunnskaper om systemet. To av fagpersonene støtter dette synet, mens den tredje opplever at den største utfordringen er kultur. Hun sier:

Jeg opplever at det er kultur. Opplever at veldig mange av mødrene som er født her, har fått en mann fra opprinnelseslandet som har dårlig norsk språk. Men mødrene har jo godt norsk språk og kjenner mye til norsk kultur gjennom at de har gått på skole her, men de har sterk forankring i sin egen kultur og deres holdninger preges nok av det i forhold til mange ting

5.4.4 Drøfting knyttet til utfordringer ved kultur

I samhandlingen mellom minoritetsforeldre og fagpersoner er det flere forskjeller av kulturell betydning som kan innvirke.

Begge informantgruppene mener at kulturforskjeller ikke har innvirkning på samarbeidet. Fagpersonene mener kulturforskjellene kommer til uttrykk gjennom minoritetsforeldres holdninger. Fagpersonene opplever ikke at disse holdningene setter begrensninger på samarbeidet, men bruker det som forklaringer til å forstå minoritetsforeldres behov og handlingsmåter.

Foreldrene i undersøkelsen understreker at de har et ansvar for å tilpasse seg norske forhold. Fagpersonene fremhever at det er viktig å møte foreldrene individuelt og med respekt for deres bakgrunn.

Holdninger som fagpersonene i undersøkelsen trekker frem, er foreldrenes holdninger til å ta ansvar for barnet selv. De opplever ofte at foreldrene for eksempel ikke ønsker avlastning for barna sine. En av årsakene til dette forklarer Sørheim (2000), med

---

mange minoritetsforeldres syn på forpliktelser som tillegges morsrollen. Pliktfølelsen hos kvinner kan stå sterkt fordi det forventes at de skal yte maksimalt i morsrollen. Det er deres ansvar å ta seg av barna og de kan bli oppfattet som dårlige mødre hvis de ikke mestrer oppgavene. I mange kulturer tillegges også ansvaret for barnet familien og ikke det offentlige. Se kap. 3.6

Minoritetsforeldre som ikke stiller krav beskrives også som gjennomgående av fagpersonene i undersøkelsen. Dette forklares også som kulturforskjeller. Mange minoritetsfamilier har en kulturbakgrunn hvor funksjonshemmede er lite synlig i samfunnet. Funksjonshemminger underkommuniseres og oppfattes som tabu. Manglende kunnskap og informasjon medfører at foreldrene ikke er kjent med oppfølgingen rundt funksjonshemmede og hvilke muligheter og rettigheter de har. Dette er en forpliktelse som fagpersoner må ivareta.

Synet på personer i hjelpeapparatet som autoriteter er også en gjennomgående kulturforskjell. Respekten for autoriteter kan føre til at minoritetsforeldre ikke uttrykker egne meninger og behov. På overflaten kan det tilsynelatende virke som om man er enige om tiltak og oppfølging av barnet, mens det i virkeligheten gjennomføres noe helt annet. Overdreven respekt kan føre til skjev maktbalanse i relasjonen mellom foreldre og fagpersoner. Det er uheldig for samarbeidet og forhindrer brukervedvirkning. Se kap. 3.5.

Det er viktig at fagpersoner er bevisst på hvilket syn de møter minoritetsforeldre med og hvilken tilnærming de bruker. Fagpersonene i undersøkelsen synes å ha et universalistisk syn på minoritetsforeldre. De er opptatt av å møte foreldrene individuelt ut fra erfaringsbakgrunn og behov. De ser foreldrene som individer med ulike personligheter og ressurser. De har en bevissthet om asymmetrien i relasjonen mellom dem selv og foreldrene og virker å ha en bevissthet til hvilke forhold som påvirker samspillet.

Et universalistisk perspektiv innebærer en forståelse av at alle mennesker, uansett kulturell bakgrunn har de samme psykologisk grunnleggende behov og sett av

følelser. Hvordan disse følelsene uttrykkes eller prosessen oppleves vil påvirkes av forholdene man lever under og de erfaringer man har med seg og kan forsterkes på bakgrunn av kulturelle preferanser. Det universalistiske perspektivet innebærer både menneskesensitivitet og kultursensitivitet. Se kap. 3.6.2.

Jeg opplever at informantene i min undersøkelse i hovedtrekk har dette synet.

5.5 Koordinatorrollen

Et tema som informantene selv var veldig opptatt av var koordinatorrollen. Både foreldrene og fagpersonene trakk frem betydningen av koordinator som viktig for samarbeidet både når det gjaldt kontinuiteten i samarbeidet, fremdriften i ansvarsgruppa og for oppfølging av foreldrene.

Jeg tenker at koordinator må samarbeide veldig tett med foreldrene i forhold til praktisk, når skal vi ha møte og også hvilke saker tenker dere er viktig nå. Og så, det er jo for dem. Det kan bli mange sånne fine ord om at foreldrenes behov må komme fram det er de som skal være i fokus. Og så sitter alle i hjelpeapparatet der og snakker og veit best og sånne ting. Det er klart at det kan bli problematisk, men jeg tenker en koordinator har ansvaret for at foreldrene i hvert fall får være i fokus med barnet sitt i ansvarsgruppen.

Alle fremhever at det er viktig med en person som er tilgjengelig og følger tett opp om familien. En av foreldrene uttrykker at de opplever å ha en koordinator som ikke oppleves som nær:

Helsesøster er koordinator. Hun snakker minst og det er ikke hun vi føler er nærmest barnet så det er litt rart.

Den andre familien opplever det motsatte.

Koordinator er veldig bra, hun passer godt på han og vet alt om han og forteller det til de andre. Det er veldig ålreit for oss. Det gjør det mye lettere. Vi kan spørre henne om alt.

En av fagpersonene beskriver med et eksempel på hvordan hun har opplevd å ha en koordinator som ikke fungerte.

Jeg satt i en ansvarsgruppe hvor koordinator gjorde ingenting mellom møtene. Når jeg kom på møte et halvt år etterpå så opplevde jeg at vi startet der vi sluttet sist på møte og kanskje enda noen skritt tilbake. Det ble ikke gjort noe i mellomtiden. Så det med opplæring av koordinator eller hva det handler om, eller i hvert fall en bevissthet om hva en ansvarsgruppe er, det er viktig.

Alle fagpersonene opplever at det er en motvillighet i systemet til å ta på seg oppgaven som koordinator. Dette er en oppgave som kommer i tillegg til andre arbeidsoppgaver og som verken medfører opplæring eller kompensasjon for merarbeid. En av fagpersonene beskriver sin erfaring med dette sånn:

Det er vanskelig å få tak i en koordinator. Skolen sier alltid nei til å være koordinator, så da faller den naturlige delen bort da som barnhagen har vært. Da ender det ofte opp med søknadskontoret i bydelsadministrasjonen og det er ikke lett å få de til å overta koordinator ansvaret er min erfaring. Det er en stor svakhet. Det ønsker jeg å presisere veldig sterkt. Det er synd at skolen er negativ til det. Jeg fatter ikke at de kan gjøre det de er jo også en del av det kommunale systemet. Nå er det sagt klart å tydelig.

5.5.1 Drøfting koordinatorrollen

Informantene fremhever koordinator som en forutsetning og som avgjørende for hvordan samarbeidet i ansvarsgruppa fungerer. Foreldrene ønsker tett oppfølging av koordinator. De mener også at koordinator bør være en tilgjengelig person det er lett å få kontakt med og som kjenner barnet godt.

Statens helsetilsyn (2008), anbefaler at den som skal være koordinator har nærhet til familien. Dette er ikke alltid tilfelle. Fagpersonene i undersøkelsen forteller at det er problematisk å få fagpersoner til å være koordinator. Sett i sammenheng med det vil ikke alltid familien få den som står de nærmest, men det vil være den personen som frivillig kan stille. Foreldre vil på bakgrunn av dette ha liten innflytelse på hvem som velges som koordinator.

Fagpersonene beskriver kvaliteter som de mener en koordinator bør ha og legger blant annet vekt på strukturelle ting som samordning mellom aktørene, oversikt og evne til å drive arbeidet fremover. Dette er viktig for samarbeidet, men flere studier

hevder at det mer er egenskapene ved ”nøkkelarbeiderne” som er det vesentlige (Grant og Ramcharan, 2001, ref i Tøssebro og Ytterhus, 2006).

5.6 Betydningen av ansvarsgruppe

Alle informantene mener at ansvarsgruppa har en viktig funksjon for foreldre og fagpersoner for å kunne samarbeide om barnet med nedsatt funksjonsevne. Både foreldrene og fagpersonene synes det er en god samarbeidsform, og at samarbeidet bedrer kontakten mellom foreldre og fagpersoner og mellom fagpersonene. Flere av fagpersonene opplever at samarbeidet i ansvarsgruppa gjør det lettere å ta kontakt med fagpersoner de tidligere har møtt i ansvarsgruppa. En annen trekker frem at ansvarsgruppa fører til at fagpersonene tar mer ansvar. Hun sier:

Jeg synes det er en veldig bra samarbeidsmåte fordi vi har mulighet til å utøve trykk på andre parter som vi mener det er viktig å jobbe med og de gjør jo det samme med oss. Og så får vi utnytta de ressursene ti de personene som er der.

En av foreldrene sier: ”Det som er så bra med ansvarsgruppe er at utviklingen hans blir tatt vare på”.

Den andre familien forteller:

Vi er veldig fornøyd med ansvarsgruppa. Vi har blitt bedre kjent med de som jobber med ham. Vi får vite mer og får høre hva alle sier om han, det er bra. Jeg tenker, før kjente vi ikke alle og de forteller mye fra blant annet barnehagen som vi ikke får vite ellers.

En av fagpersonene sier:

Vi har bare fått positive tilbakemeldinger på at foreldrene opplever det som en positiv samarbeidsform

En av de andre fagpersonene trekker frem at samarbeidet i ansvarsgruppa ikke alltid fungerer:

Jeg har jo siddet i ansvarsgrupper hvor jeg har tenkt at her sitter vi bare og prater. Hvert halvår eller tre til fire ganger i året så sier vi hva vi jobber med og så går vi igjen. Noen ganger så tenker jeg at dette er et møte som noen har bestemt at vi skal ha og det skjer ingenting. Altså, ansvarsgrupper kan bli for store og for små.

Alle informantene beskriver ansvarsgrupper med mange deltakere. Fagpersonen ovenfor mener at ansvarsgruppen om den blir for stor bare blir utveksling av informasjon og lite samarbeid. Andre informanter opplever det motsatte. En av foreldrene forteller:

Vi har vært veldig mange i ansvarsgruppa hele tiden. Jeg synes det har vært greit. Noen ganger har det i tillegg vært med studenter, men de har alltid spurt oss på forhånd. Jeg har sagt at det har vært greit. Det er litt sånn, det er ansikter vi har sett i mange år. De er kjente. Det har i løpet av årene vært noen skifter av personer, folk slutter. Bortsett fra det har det gått kjempefint. Det blir privat, men det er kjente personer for oss og alle har erfaring med funksjonshemmede barn.

En av fagpersonene støtter også dette synet:

Jeg opplever jo at foreldrene ser nytten av det at de møter så mange på en gang. Jeg tror at de fleste foreldrene opplever at det er godt at hjelpeinstansene er på bølgelengde og har kontakt.

En annen fagperson ser på det som en styrke at mange er samlet på en gang:

Vi får et videre perspektiv på familiens situasjon. Og noe med den settingen med så mange til stede, det blir jo et veldig sakelig møte. Det blir et effektivt og sakelig møte. Ja i det hele tatt ryddig. Og det at man har så mange til stede, jeg opplever at foreldrene ser nytten av det som regel.

En av fagpersonene sier:

Jeg sitter med den følelsen at det er veldig mange som skal mene noe, men samtidig jeg føler ikke at foreldrene er på et lag og at vi "andre" er på et lag. Jeg føler ikke at det er noe sånn, vi er der sammen og samarbeider og alle bidrar.

Samtidig som informantene fremhever det som en styrke for samarbeidet at så mange deltar, uttrykker alle fagpersonene en ydmykhet og viser forståelse for at det kan oppleves som overveldende situasjon for foreldrene.

Foreldre kan bli lei seg. Jeg ville heller ikke likt å bli lei meg med 16 tilskuere. Alle de følelsene du har inne i deg, og så er det så mange som skal dele det med deg. Jeg veldig forståelse for at det er en veldig vanskelig situasjon for foreldrene. Det er bra at vi samles, men det er en tøff situasjon med så mange.

5.6.1 Drøfting av betydningen med ansvarsgruppe

Informantene er samstemte i at ansvarsgruppe har en viktig funksjon og er en god samarbeidsform mellom minoritetspråklige foreldre med nedsatt funksjonsevne og fagpersoner. Fagpersonene fremhever ansvarsgruppe som spesielt viktig for minoritetsforeldre fordi de har mindre kjennskap til det norske systemet og hjelpeapparatet. Informantene mener at ansvarsgruppen fremmer kontakten mellom aktørene slik at de får utnyttet ressursene til alle i ansvarsgruppa. Det fremheves også at denne samarbeidsformen gir bedre oversikt over familiens situasjon og hjelpetiltakene rundt barnet. Den gir også foreldrene bedre oversikt over hjelpeapparatets tiltak rundt barnet.

Representanter fra ulike instanser som er involvert i hjelpetiltakene rundt barn med nedsatt funksjonsevne kan i mange tilfeller bli ganske omfattende. I en ansvarsgruppe kan det bli mange å forholde seg til. Dette fremstilles ofte som problematisk. En konsekvens av å ha et barn med omfattende hjelpebehov er at familien ”offentliggjøres”. Det kan oppleves som påtrengende og belastende når så mange ulike fagpersoner ønsker innsyn i hvordan familien lever. Noen vil oppleve dette som kontroll. Å ha så mange fagpersoner samlet på en gang kan også få foreldre til å føle seg i en underlegen posisjon.

Informantene i undersøkelsen opplever ikke dette som noe problem. Foreldrene opplever det som bra at barnet får oppfølging og at denne oppfølgingen involverer flere instanser slik at barnets behov blir ivaretatt. Foreldrene ser denne oppfølgingen som nødvendig og opplever det som en trygghet at så mange ressurser settes inn rundt barnet. Dette er også en situasjon som foreldrene har vendt seg til over tid og som derfor oppleves naturlig. Det vil også være forskjell på hva som oppleves som nødvendig innsyn og hva som oppleves som utbretting av privatlivet.

5.7 Andre utfordringer ved samarbeidet

I tillegg til utfordringer som språk og kultur som tidligere nevnt, fremhever fagpersonene også andre ting. Flere av fagpersonene mener at minoritetsspråklige foreldre har andre behov som ikke hjelpeapparatet i stor nok grad tar hensyn til.

Det er klart at når foreldre har ønsker som ikke er helt standardiserte i forhold til norsk hjelpetilbud, så er det ikke så lett å få det til. Og de har rett til å ha de behovene de har på en måte og sjøl kunne definere ønsker og altså ønske løsninger ut fra sine behov. Men det er jo ikke alltid at det passer sammen da, med det tilbudet som finnes.

Flere av fagpersonene ser det også som problematisk at ansvarsgruppen ikke sitter med beslutningsmyndighet i forhold til tiltak. Beslutningsmyndigheten er på systemnivået.

Men det jeg har opplevd som problematisk er jo at en ansvarsgruppe gir jo ikke nødvendigvis mer ressurser eller gir ikke mer avlastning. Den hjelper ikke ungene å komme inn på den skolen de ønsker. Ansvarsgruppa i seg selv har ikke noen myndighet til å fatte noe vedtak og det er jo veldig viktig å hele tiden huske på. Av og til kan det bli litt problematisk.

Flere av fagpersonene forteller om tilfeller hvor foreldrene er så nedslitte av den belastningen de er utsatt for på grunn av barnets omfattende hjelpebehov, slik at det går utover omsorgsevnen. I en slik sammenheng kan ansvarsgruppa istedenfor å være til hjelp føre til det motsatte.

Kanskje ansvarsgruppene kunne være med på å dekke til. Det blir jo litt sånn med funksjonshemmede barn for man tenker de får så mye hjelp. Hadde det vært funksjonsfriske, så hadde vi raskere tenkt barnevern, men fordi de får så mye hjelp, det er så mye støtte rundt barnet, så tror jeg vi kan ha en tendens til å ikke å tenke barnevern. Det er jo en ekstra problemstilling som vi faktisk kan være med på å tildekke. Ved at vi tror at barnet får hjelp fordi det er en ansvarsgruppe og det er en masse hjelpetiltak, mens det kanskje er andre type problemer som vi ikke løser.

5.7.1 Drøfting av andre utfordringer

Statens helsetilsyn (2008), understreker at hjelpeapparatet om nødvendig skal tilrettelegge for utradisjonelle tiltak når det gjelder minoritetsfamilier med barn med nedsatt funksjonsevne. Se kap. 3.1.. I følge fagpersonene i undersøkelsen blir dette erfaringsmessig i liten grad fulgt opp av hjelpeapparatet.

Dette kan fra hjelpeapparatets side dreie seg om regelstyrt praksis hvor det er lite rom for skjønnsmessig vurderinger og liten vilje til å tenke utradisjonelt. Det kan også dreie seg om kommunenes økonomi og manglende ressurser til å imøtekomme behovene.

Minoritetsfamilier er dessuten en uensartet gruppe med ulik kulturell bakgrunn med individuelle behov, å tilpasse ordninger som vil passe alle vil være vanskelig. For å imøtekomme foreldres behov blir det vel så viktig med fleksibilitet. Det bør være mulighet for å foreta skjønnsmessige vurdering av behovene og finne individuelt tilpassede løsninger.

Ansvarsgruppe er ingen rettighet, men anbefales som en god samarbeidsform og et viktig verktøy for samordning. Se kap. 3.1. Samarbeidsformen kan oppfattes som lite forpliktene og både foreldre og fagpersoner mener det innvirker både på motvilligheten til å være koordinator og på at enkelte personer som for eksempel lege og representanter fra habiliteringsteamet ikke møter i ansvarsgruppa. Ved å opprette ansvarsgruppe som en formell rettighet ville fagpersonene i ansvarsgruppa også føle seg mer forpliktet til den jobben de skal utføre i ansvarsgruppa.

Ved innføringen av rett til individuell plan foreslo Arbeids- og sosialdepartementet (2005), at den som har rett til individuell plan også skal ha rett til koordinator. Det kan medføre at noen i hjelpeapparatet må ta mer ansvar. Enkelte kommuner har ansatt egne koordinatører som har denne rollen som jobb. Fordelen med det er koordinatører som har god kompetanse og kjenner systemet, ulempen med en kommunalt opprettet koordinator kan være distanse til familiene. Erfaringene i denne undersøkelsen tilsier at mine informanter ser ansvarsgruppe som en god samarbeidsform.

Fagpersonene i undersøkelsen trekker også frem at ansvarsgrupper kan være med på å tildekke. Det kan i virvaret av hjelpeordninger være lett å miste fokuset på barnets hjelpebehov. Mange ressurspersoner rundt familien kan føre til at alle tror den andre gjør noe.

Priestley (1998), beskriver i Tøssebro og Lundebj (2006), at barnet og alminnelige sider ved livet glir ut av fokus, slik at tjenester og omsorgsbyrden blir det sentrale. Det er viktig å tenke forebyggende barnevern også i familier hvor andre deler av hjelpeapparatet er inne. I vanskelige perioder kan det være nødvendig å sette inn ekstra ressurser til beste for alle i den involverte familien.

6. Oppsummering og avslutning

Jeg ønsket i denne undersøkelsen å finne ut hvordan minoritetsforeldre med barn med nedsatt funksjonsevne og fagpersoner i hjelpeapparatet opplevde samarbeidet i ansvarsgruppe. For å få frem informantenes subjektive opplevelser, har jeg brukt en fenomenologisk tilnærming. Jeg valgte derfor å bruke intervju som metode. For å få frem et nyansert bilde av samarbeidet valgte jeg å intervjuer begge grupper.

Utvalget mitt besto av tre førskolelærere og to par minoritetsforeldre til barn med nedsatt funksjonsevne. Førskolelærerne hadde lang erfaring med minoriteter og ansvarsgruppe og to av dem hadde også vært koordinator. Minoritetsfamiliene hadde ulike etniske bakgrunn og har bodd i Norge i flere år.

Informantene i undersøkelsen var samstemte i at ansvarsgruppe har en viktig funksjon og er en god samarbeidsform mellom minoritetsspråklige foreldre med nedsatt funksjonsevne og fagpersoner. Informantene mener at ansvarsgruppen fremmer kontakten mellom aktørene slik at de får utnyttet ressursene til alle i ansvarsgruppa. Både minoritetsforeldrene og fagpersonene opplever at denne samarbeidsformen gir bedre oversikt over hjelpetiltakene rundt barnet.

Fagpersonene fremhever ansvarsgruppe som spesielt viktig for minoritetsforeldre fordi de har mindre kjennskap til det norske systemet og hjelpeapparatet.

Minoritetsforeldrene i undersøkelsen støtter også dette synet.

Informantene fremhever koordinator som en forutsetning og som avgjørende for hvordan samarbeidet i ansvarsgruppa fungerer. Foreldrene ønsker tett oppfølging av koordinator. Fagpersonene i undersøkelsen forteller at det er problematisk å få fagpersoner til å være koordinator.

Samarbeidsformen kan oppfattes som lite forpliktende og både foreldre og fagpersoner mener det innvirker både på villigheten til å være koordinator og på at enkelte

---

personer som for eksempel lege og representanter fra habiliteringsteamet ikke møter i ansvarsgruppa

Minoritetsforeldrene har ulikt syn på sin rolle og på hvordan de medvirker i ansvarsgruppen. Den ene familien opplever at de er aktive og har en sentral rolle, mens den andre familien beskriver sin medvirkning begrenset til å gi informasjon.

Fagpersonene mener at minoritetsforeldre har en passiv rolle, men at de er delaktige i arbeidet med individuell plan. En mulig tolkning på det kan være at foreldrene er mer aktive når samarbeidet dreier seg om noe konkret hvor de vet hva som forventes av de. På den annen side kan det virke mer forpliktende på fagpersonene og trekke foreldrene med i samarbeidet fordi individuell plan er noe de forplikter seg til å utarbeide.

Minoritetsforeldrene opplever at fagpersonene anerkjenner deres foreldreautoritet og at de får mulighet til å utøve innflytelse på det som foregår i ansvarsgruppen. Innflytelse ble beskrevet som å ta avgjørelser for sitt eget barn.

Noen av fagpersonene mente at foreldrene har mulighet til innflytelse, men at de ikke benytter seg av den. At foreldrene ikke benytter seg av denne muligheten kan ha flere årsaker. Respekt for autoriteter, språkbarriere, kunnskap om rettigheter og muligheter for å nevne noe.

En av informantene understreker at hvilke holdninger minoritetsforeldre blir møtt med av fagpersoner er avgjørende for hvordan de medvirker i ansvarsgruppa. Om fagpersoner ikke tar hensyn til eller undervurderer foreldrenes kompetanse vil det styrke foreldrenes hjelpeavhengighet og undergrave deres selvstendighet.

Fagpersoner kan ofte ha en velmenende hjelperolle som bidrar i samme retning.

Foreldrenes passivitet kan ha ulike årsaker. Flere av informantene mente at språkproblemer gjør foreldrenes rolle lite fremtredene. Manglende språkkunnskap medfører begrenset kommunikativ kompetanse noe som gjør foreldrene lite aktive i kommunikasjonen.

Informantgruppene opplevde kommunikasjonen i ansvarsgruppa forskjellig.

Flere av fagpersonene opplever at minoritetsforeldre har begrensede muligheter for å delta i kommunikasjonen, mens minoritetsforeldrene i undersøkelsen opplevde at kommunikasjonen mellom dem og fagpersonene er god. Denne forskjellen kan forklares med at foreldrene i undersøkelsen har god kommunikativ kompetanse eller at fagpersonene rundt familiene legger forholdene til rette for på andre måter å sikre seg foreldrenes forståelse, slik at de allikevel klarer å få det til.

Både minoritetsforeldrene og fagpersonene opplever at språket kan være en barriere, men at dette håndteres ved å bruke koordinatorene som har tett oppfølging av foreldrene eller ved å bruke tolk. Med dette forsøker de å sikre at foreldrene får tilstrekkelig informasjon og forståelse av hva som skjer.

Fagpersonene i undersøkelsen ser viktigheten av å bruke tolk og mener de burde brukt det mer. Alle fagpersonene mener de ofte møter motvillighet hos minoritetsforeldre til å bruke tolk også der hvor det eksisterer reelle språkproblemer. Foreldrene i undersøkelsen mener at behovet for tolk ikke er tilstede

Begge informantgruppene mener at kulturforskjeller ikke har innvirkning på samarbeidet. Fagpersonene mener kulturforskjellene kommer til uttrykk gjennom minoritetsforeldres holdninger. Fagpersonene opplever ikke at disse holdningene setter begrensninger på samarbeidet, men bruker det som forklaringer til å forstå minoritetsforeldres behov og handlingsmåter. Fagpersonene fremhever at det er viktig å møte foreldrene individuelt og med respekt for deres bakgrunn.

Flere av fagpersonene mener at minoritetsspråklige foreldre har andre behov som ikke hjelpeapparatet i stor nok grad tar hensyn til.

Flere av fagpersonene ser det også som problematisk at ansvarsgruppen ikke sitter med beslutningsmyndighet i forhold til tiltak

Tidligere forskning beskriver språk, kommunikasjon og lite kjennskap til hjelpeapparatet som utfordringer i samarbeidet mellom fagpersoner og

---

minoritetsforeldre til barn med nedsatt funksjonsevne. Funnene i min undersøkelse støtter til dels dette, da informantene i undersøkelsen bekrefter mye av det samme.

Minoritetsforeldrene i undersøkelsen opplever samarbeidet i ansvarsgruppen som positivt. Fagpersonene støtter også dette synet, men har et mer nyansert syn på samarbeidet.

At foreldrene i denne undersøkelsen er så fornøyde med samarbeidet skyldes at de har fått den hjelpen de trenger til barna sine. Det trenger ikke nødvendigvis å gjelde andre minoritetsforeldre.

Det kan også stilles spørsmål om hva som skyldes at minoritetsforeldrene er så fornøyde? Hva har de å sammenligne med? Begge foreldreparene ga uttrykk for at de ikke hadde tilsvarende systemer i opprinnelseslandene. Skyldes tilfredsheten at de ikke har nok kunnskap om hva de kan forvente? Det er spørsmål det er interessant å reflektere over.

Min undersøkelse består også av et lite utvalg det kan bety at mine informanter ikke nødvendigvis er representative for uvalget. Det var vanskelig å få tilgang til minoritetsforeldre med barn med nedsatt funksjonsevne og for å få flere informanter kunne jeg gått bredere ut. Samtidig kan man spørre seg om det faktisk skyldes at problematikken fremdeles er tabubelagt blant enkelte minoritetsforeldre.

Jeg stiller også spørsmål om jeg ville fått et mer nyansert bilde om jeg hadde brukt tolk under intervjuene.

Undersøkelsen viser at språk, informasjon og kommunikasjon er de største utfordringene i samarbeidet mellom minoritetsforeldre og fagpersoner. Dette er utfordringer det er viktig å jobbe videre med. Minoritetsfamilier er avhengig av tilrettelegging som gjør tjenester tilgjengelige og ansvarsgrupper kan være et viktig bidrag i denne sammenheng. Kunnskaper og ferdigheter i kommunikasjon er viktig for samhandlingen. Det viktigste i denne sammenheng er å møte foreldrene individuelt ut fra erfaringsbakgrunn og behov.

Kildeliste

- Arbeids- og inkluderingsdepartementet. (2007). Hentet 13. oktober 2008, fra <http://www.regjeringen.no/nb/dep/aid/pressemeldinger/2006/Handlingsplan-for-integrering-og-inkludering-av-innvandrerbefolkningen.html?id=271939>
- Arbeids- og inkluderingsdepartementet. (2005). Hentet 20. april 2009, fra http://www.regjeringen.no/nb/dep/aid/dok/rapporter_planer/planer/2005/Strategiplan-for-familier-med-barn-som-har-nedsatt-funksjonsevne.html?id=102078
- Arbeids- og inkluderingsdepartementet. (1998-2001). Hentet 2. november 2008, fra <http://www.regjeringen.no/nb/dep/aid/dok/regpubl/stmeld/19981999/Stmeld-nr-8-1998-99-.html?id=430886>
- Becher Andreassen, A.. (2006). *Flerstemmig mangfold: Samarbeid med minoritetsforeldre*, Fagbokforlaget.
- Befring, E. (2007), *Forskningsmetode med etikk og statistikk*, Oslo: Det Norske Samlaget.
- Corbin, J. & Strauss, A. (2008). *Basics of Qualitative Research 3e*. California: SAGE publications inc.
- Dalen, M. (2004). *Intervju som forskningsmetode – En kvalitativ tilnærming*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Egeberg, E. (2007). *Minoritetsspråklige med særlige behov. En bok om utredningsarbeid*. Oslo: Cappelen Norsk Forlag.
- Eriksen Hylland, T. (2001). *Flerkulturell forståelse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Eriksen Hylland, T. & Sørheim Arntsen, T. (2006). *Kulturforskjeller i praksis*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Five, A. (2002). *Tverrkulturell kommunikasjon*. Oslo: Yrkeslitteratur as.
- Fladstad, T. & Berg, B. (2008). *Gi meg en sjanse: Minoritetsfamilier med funksjonshemmete barn i Bydel Bjerke*. NTNU Samfunnsforskning AS. Avdeling for innvandringsforskning og flyktningstudier
- Hagen, G. og Qureshi, N.A. (2005). *Arbeid med etniske minoriteter i barnevern og sosial sektor*. Tano Aschehoug
- Hatton C., Akram Y., Robertson, J., Shah, R., & Emerson, E. (2003). The Disclosure Process and it's Impact on South Asian Families with a child with Severe

-
- Intellectual Disabilities. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities* 2003 (16), 177-188.
- Holck, H. (2004). *Kommunenes styring av komplekse oppgave*. Avhandling for graden P.HD, Universitetet i Oslo.
- Holter, H., Kalleberg R. (red.), (2007). *Kvalitative metoder i samfunnsforskning*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Janitz, E. (2002). *Lavmælt dialog eller høylydt kamp- foreldres fortellinger om møte med offentlige hjelpere*. Hovedoppgave, Universitetet i Tromsø, Tromsø.
- Kvale, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju*. Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Maxwell, J.A. (1992). *Understanding and Vality in Qualitative Research*. Harvard Educational Review.
- NESH publikasjon (2006). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, jus og humaniora*. Hentet 13. oktober 2008, fra <http://www.etikkom.no/retningslinjer/NESHretningslinjer/NESHretningslinjer/06>
- Paulsen, C, 2005, *Taler vi om det samme? Når etniske minoriteter med sjældne handicap møder social og sunhedsvæsenet*. Center for små handicapgrupper. Dk
- Sosial- Helsedirektoratet.(2006). *Gode løsninger- hva er det?- hvor finnes de?* Hentet 10. mars 2009, fra http://www.helsedirektoratet.no/vp/multimedia/archive/00006/IS-1318_6788a.pdf
- Statens helsetilsyn.(1998). *Veileder i habilitering*. Hentet 20. Oktober 2008 fra http://www.shdir.no/vp/multimedia/archive/00000/IS-2614_172a.pdf,
- Stokke, O. (2009). Ut av skammen og tabuene. Aftenposten. Hentet 30. mars 2009, fra <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/article3004596.ece>
- Sørheim Arntsen, T. (2000). *Innvandrere med funksjonshemmede barn i møte med tjenesteapparatet*. Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Skytte, M. (2008). *Etniske minoriteter og sosialt arbeid*. Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Tøssebro, J og Lundeby, H. (2005). *Å vokse opp med funksjonshemming*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Tøssebro, J. & Ytterhus, B. (red.), (2006). *Funksjonshemmete barn i skole og familie. Inkluderingsideal og hverdagspraksis*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Wormnæs, O. (2008). *Om forståelse tolking og hermeneutikk*. I: Vitenskapsteori, forskningsmetode og statistikk. Blandingskompendium. Universitetet i Unipub kompendier.

Øzerk, M. (2005). *Rådgivning til minoritetsspråklige foreldre fra et multikulturelt perspektiv*. *Skolepsykologi* (5), 27-43.

Vedlegg 1

Birgit Bjerke
Likollen 52 D
1481 Hagan

Blindern 20/1- 2009

Forespørsel om deltagelse i masterprosjekt

Jeg er en student ved mastergradstudiet i spesialpedagogikk ved Universitetet i Oslo. Jeg skal skrive en masteroppgave hvor temaet er: Hvordan opplever minoritetsspråklige foreldre til barn med nedsatt funksjonsevne og fagpersoner, samarbeidet om ansvarsgrupper?

I den forbindelse ønsker jeg å intervju både foreldre og fagpersoner som har erfaringer med dette temaet.

Intervjuet/samtalen vil ta rundt en time. Når det gjelder tidspunkt for samtalen er jeg fleksibel i forhold til deres ønsker. Jeg ønsker å gjennomføre intervjuene i løpet av februar. Intervjuet vil bli tatt opp på lydbånd for å kvalitetssikre at jeg får med meg det som blir sagt. Alle opplysninger dere gir behandles konfidensielt. Alt forskningsmateriale vil bli anonymisert og data vil bli oppbevart og behandlet etter gjeldene regler. Lydbånd og intervju vil bli slettet ved ferdigstilling av oppgaven i mai 2009.

Studien er konsesjonspliktig og godkjennes av Norsk Samfunnsvitenskaplig Datatjeneste.

Det er frivillig og delta, jeg håper likevel at du/dere er villig til å stille opp. Dersom du/dere ønsker å trekke dere underveis, kan det gjøres uten noen form for begrunnelse. Alle data vil da bli umiddelbart slettet.

Dersom dere ønsker mer informasjon eller det er noe dere lurer på ta gjerne kontakt. Du kan også kontakte min veileder ved Institutt for spesialpedagogikk, Ivar Morken. E-post: ivar.morken@isp.uio.no, tlf 22858059

På forhånd takk!

Med vennlig hilsen
Birgit Bjerke

birgit.bjerke@gmail.com
Tlf. 92853040

Vedlegg: Samtykkeerklæring

Vedlegg 2

Intervjuguide

Informasjon til informanten:

Hensikten med prosjektet. Min rolle. Frivillighet. Anonymisering. Samtalen vil bli tatt opp. Opptaket vil bare bli hørt av meg. Opptaket vil bli slettet etter transkribering. Rett til å trekke seg ut. Samtykke erklæring.

Innledning

Foreldrenes botid i Norge?

Hvilken erfaring har foreldrene med ansvarsgruppe?

- Hvor mange år har barnet gått i barnehage
- Når ble det opprettet ansvarsgruppe for ditt barn?
- Hvem tok initiativ til dette?
- Hvorfor ble det satt i gang?
- Hvilke personer er med i gruppen?
- Hvilke temaer blir det snakket om?

- Hvem innkaller til møter?
- Hvem bestemmer innholdet i møtene?

Hvilken rolle opplever foreldrene at de har?

- På hvilken måte deltar du i gruppa?
- Hvem er det som snakker?
- Kan du ta opp det du ønsker dere skal snakke om i gruppa i forhold til barnet ditt?
  - Hva er viktig for deg?, Hva synes du ikke er viktig?
- Er det noen temaer du synes er vanskelig å snakke om? I tilfelle hvilke hva?
  - Hva er det som gjør dette til et vanskelig tema?
- Er det noen utfordringer knyttet til din egen kulturelle bakgrunn?

Hvilken opplevelse har foreldrene av samarbeidet i gruppa?

- Hvordan oppleves kommunikasjonen i gruppa?
- Opplever du at de andre hører det du har å si?
- Hvem tar beslutninger?
- Opplever du at du selv får bidra?

På hvilken måte føler de at ansvarsgruppa ivaretar behovene?

- Hva forventer du av et slikt samarbeid?
- Føler du at barnet ditt får den hjelpen det trenger?
  - I tilfelle, hva har du fått hjelp til/ hva har du ikke fått hjelp til?
- Føler du at dere får den hjelpen du trenger?
- Hvordan opplever du at fagpersonene i gruppa samarbeider?
- Hvilke personer synes du er viktig å ha med i gruppa?
- Er det oversiktlig slik at du vet hvilke personer som har ansvar for hva?
- Er det noe som kan gjøres annerledes?
- Hva synes du er bra med å ha en ansvarsgruppe?
(Evt. - hva er ikke bra?)
- Føler du at ansvarsgruppa har ført til endringer?

Hvordan har erfaringene med ansvarsgruppe vært?

- Eksempler på opplevelser som har vært vanskelige
- Eksempler på gode opplevelser

Er det andre ting du ønsker å tilføye som vi ikke har snakket om her?

Vedlegg 3

Intervjuguide 2

Informasjon til informanten:

Hensikten med prosjektet. Min rolle. Frivillighet. Anonymisering. Samtalen vil bli tatt opp. Opptaket vil bare bli hørt av meg. Opptaket vil bli slettet etter transkribering. Rett til å trekke seg ut. Samtykke erklæring.

Hvilken erfaring har fagpersonen med ansvarsgrupper?

- Hvor mange år har du vært delaktig i ansvarsgrupper og i forhold til hvor mange minoritetsspråklige barn?
- Hva er etter ditt syn formålet?
- Når opprettes det ansvarsgrupper?
- Hvem tar initiativ til å opprette en slik gruppe?
- Hvilke personer er med i gruppen?
  - hvilke roller har de?
- Hvem innkaller til møter? Hvordan kommer saker opp?
- Hvilke temaer blir det snakket om?
- Er det noen forskjeller på ansvarsgrupper for minoritetsspråklige foreldre i forhold til majoritetsspråklige?

Hvilken rolle har personene i gruppa?

- Hva er din rolle i samarbeidet?
- Hvilken rolle har foreldrene?
- På hvilken måte involveres foreldrene?
- Har dere samme forventninger i forhold til minoritetsforeldre som majoritetsforeldre?

Hvilken opplevelse har du av samarbeidet?

- Hvordan oppleves kommunikasjonen i gruppa?
- Opplever du at foreldrene fungerer som dialogpartnere og at de har forutsetninger for å delta i dialog?
- På hvilken måte medvirker foreldrene, de andre?
- På hvilken måte får foreldrene bidra når det skal settes i gang tiltak?
- Opplever du at foreldrene har innflytelse? På hvilken måte?
- Opplever du at foreldrene blir tatt på alvor? På hvilken måte?
- Er foreldrene aktive i forhold til tiltak rundt egne barn?

På hvilken måte føler de at ansvarsgruppa ivaretar behovene?

- Hva forventer du av et slikt samarbeid?

- Føler du at foreldrene får den hjelpen det trenger?
  - I tilfelle, hva får de hjelp til/ hva har de ikke fått hjelp til?
  - Føler du at barnet får den hjelpen det trenger?
- Hvordan opplever du samarbeidet mellom fagpersonen i gruppa?
- Opplever du at samarbeidet i ansvarsgruppa fører til bedre samordning mellom de ulike instansene?

- Ser du spesielle utfordringer for minoritetsspråklige foreldre i forhold til etnisk norske eller er det de samme som går igjen?

- Hva synes du er bra med å ha en ansvarsgruppe?
(Evt. - hva er ikke bra?)
- Kan noe gjøres annerledes?
- Opplever du at ansvarsgrupper fyller intensjonen?

Hvordan har dine erfaringer med ansvarsgrupper vært?

- Eksempler på opplevelser som har vært vanskelige
- Eksempler på gode opplevelser

Er det andre ting du ønsker å tilføye som vi ikke har snakket om her?